

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»**

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Детермінанти глобального лідерства розвинених країн світу»

(назва теми)

здобувача Петрівської Тетяни Андріївни

(ПІБ, підпис)

науковий керівник: доцент, д.е.н., професор Шлапак Алла Василівна

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Я. М.

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

_____ Столярчук Я.М.
(підпис) (ініціали, прізвище)
« _____ » _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної
економіки

_____ Столярчук Я.М.
(підпис) (ініціали, прізвище)
« _____ » _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Петрівській Тетяні Андріївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ денної форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему: «Детермінанти глобального лідерства розвинених країн
світу»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «__» _____ 20__ р. № __

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах: праці вітчизняних та іноземних економістів та науковців, особисті результати проведеного опитування, статистичні дані міжнародних організацій, журналістські матеріали, офіційні дані та звіти, взяті із сайтів державних установ різних країн світу.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Засади формування та розвитку глобального лідерства як нової парадигми сучасності <i>(назва розділу)</i>
Розділ 2	Аналітична характеристика досягнення країною статусу глобального лідера <i>(назва розділу)</i>
Об'єкт дослідження:	Умови і чинники досягнення глобального лідерства розвиненими країнами світу
Предмет дослідження:	Глобальне лідерство розвинених країн світу
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Визначення умов і чинників досягнення розвиненими країнами світу глобального лідерства, аналіз основних соціально-економічних показників цих країн та оцінка їх економічного розвитку і рівня якості життя

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1: проаналізувати теоретичне підґрунтя парадигми глобального лідерства, його методи оцінки та форми; визначити фактори, які впливають на досягнення країною статусу глобального лідера; дослідити історичні моделі лідерського розвитку певних розвинених країн світу.

У розділі 2: проаналізувати наявні класифікації країн світу за рівнем економічного та соціального розвитку, обрати одну із них для подальшої характеристики; проаналізувати основні соціально-економічні показники розвинених країн світу; надати аналітичну характеристику конкурентоспроможності країн; оцінити їх вплив у критично важливих сферах сучасного світового господарства – торгівлі, фінансах та інноваціях; визначити стратегічні пріоритети економічного розвитку розвинених країн світу; виокремити перспективи України на власному шляху досягнення статусу глобального лідера.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

Шлапак А. В.
(ініціали, прізвище)

Завдання одержав здобувач

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

Петрівська Т. А.
(ініціали, прізвище)

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота 72 містить сторінки, 8 таблиць, 2 рисунки, список використаних джерел з 79 найменувань, 2 додатки.

«Детермінанти глобального лідерства розвинених країн світу»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є умови і чинники досягнення глобального лідерства розвиненими країнами світу.

Предметом дослідження є глобальне лідерство розвинених країн світу.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – визначення умов і чинників досягнення розвиненими країнами світу глобального лідерства, аналіз основних соціально-економічних показників цих країн та оцінка їх економічного розвитку і рівня якості життя.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- проаналізувати теоретичне підґрунтя парадигми глобального лідерства;
- обґрунтувати методи оцінки та основні форми глобального лідерства;
- визначити фактори та моделі, які сприяють досягненню країною статусу глобального лідера;
- проаналізувати основні соціально-економічні показники розвинених країн світу;
- надати аналітичну характеристику конкурентоспроможності країн;
- оцінити їх вплив у критично важливих сферах сучасного світового господарства – торгівлі, фінансах та інноваціях;
- визначити стратегічні пріоритети економічного розвитку розвинених країн світу;
- виокремити перспективи України на власному шляху досягнення статусу глобального лідера.

Практичне значення отриманих результатів. На базі виконаних завдань було визначено фактори та чинники, які сприяють досягнення країною статусу «глобального лідера». Розглянуті досвіди різних лідерських країн можуть бути використані для побудови моделі досягнення Україною глобальних лідерських позицій.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2023.

Рік захисту роботи: 2023.

Ключові слова: глобальне лідерство, розвинені країни світу, країни Великої сімки, глобалізація, інвестиції, інноваційна діяльність, міжнародна торгівля, фінансовий сектор, світове господарство.

В і д г у к
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Петрівської Тетяни Андріївни

(прізвище, ініціали)

на тему «Детермінанти глобального лідерства розвинених країн світу»

(назва теми)

1. Актуальність: дослідження детермінант глобального лідерства сьогодні набуває особливої актуальності. Пов'язано це як з геополітичними змінами у світовій структурі лідерства (війна між Україною і Росією, загострення військового протистояння між різними країнами в різних куточках світу), формування нових політичних та економічних міждержавних блоків, діяльність яких направлена на утримання або здобуття нових лідерських позицій у сучасному світі.
2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: глибоко проаналізовані теоретичні засади парадигми глобального лідерства; обґрунтовані методи оцінки та основні форми глобального лідерства; визначені фактори та моделі, які сприяють досягненню країною статусу глобального лідера. Дослідження побудоване на використанні великого обсягу статистичної та аналітичної інформації. Містить стратегічне бачення розвитку міжнародної економічної системи та визначає місце України, як важливої складової у забезпеченні миру та економічної безпеки.
3. Наявність самостійних розробок автора: здійснено самостійний та глибокий аналіз основних соціально-економічних показників розвинених країн світу, на підставі якого надано аналітичну характеристику конкурентоспроможності країн, розкрито роль зовнішньоторговельної діяльності та фінансові компоненти для збереження глобального лідерства. Розроблено рекомендації щодо використання науково-технічного та інноваційного ресурсу у збереженні (розвитку) країною лідерських позицій.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: безперечною перевагою цієї роботи є усвідомлення беззаперечного успіху України та здобуття лідерських позицій у сучасному світі. Важливим є висновки, щодо основних передумов для формування лідерських позицій країн – це розширення та укріплення позицій у зовнішній торгівлі, досягнення лідерства на світовому фінансовому ринку та орієнтація на інноваційну модель економіки.
5. Наявність недоліків: бакалаврська робота не містить суттєвих недоліків.
6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: рекомендувати роботу Петрівської Тетяни Андріївни для захисту перед ДЕК з оцінкою 50 балів.

Науковий керівник:

(підпис)

професор, д.е.н., доцент
(посада, учене звання, науковий ступінь)

Шлапак Алла Василівна
(прізвище, ініціали)

“ _____ ” _____ 20__ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА ЯК НОВОЇ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОСТІ	6
1.1. Теоретичні базиси та еволюція дослідження глобального лідерства.....	6
1.2. Методи оцінки та основні форми глобального лідерства	13
1.3. Концепції досягнення країною статусу глобального лідера	22
РОЗДІЛ 2	29
АНАЛІТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЯГНЕННЯ КРАЇНОЮ СТАТУСУ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРА	29
2.1. Зовнішньоторговельна діяльність як стратегічний пріоритет для збереження глобального лідерства.....	29
2.2. Фінансовий компонент глобального лідерства	40
2.3. Значущість науково-технічного та інноваційного ресурсу у збереженні країною лідерських позицій	44
2.4. Стратегічні пріоритети України як майбутнього члена глобальної лідерської спільноти	53
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	71

ВСТУП

Глобальне лідерство являє собою якісно нову парадигму ХХІ ст., яка стала головним об'єктом сучасних економічних досліджень. Цьому посприяв ряд факторів, серед яких слід виділити системну інтернаціоналізацію факторної мобільності, планетарну експансіоністську модель поведінки транснаціональних корпорацій (ТНК), регіонально-континентальну консолідацію світогосподарського розвитку, універсальну ринкову інституціоналізацію, регулятивну лібералізацію та гармонізацію.

Розвинені країни світу на сьогодні є головним локомотивом світової економіки, які, концентруючи свої зусилля на утриманні глобального конкурентного лідерства, прагнуть досягнути якнайбільшого впливу на світову кон'юнктуру, з року в рік нарощуючи свої лідерські позиції.

Актуальність даної теми полягає в тому, що є тверді підстави вважати парадигму глобального лідерства явищем, яке не припинить свого існування через рік, або інший короткий проміжок часу. Ця якісно нова модель поведінки країни на світовій арені, що з'явилася із початком ХХІ століття, поширюватиметься на абсолютно всі сфери світового господарства, щороку нарощуючи оберти. Майбутній світовий лад знаходиться в руках розвинених країн світу, які як ніхто інший розуміють сутність та важливість поняття «глобальне лідерство».

Дослідженнями глобального лідерства розвинених країн світу, його умов і чинників у сучасних міжнародних економічних відносинах займалися такі вчені, як Дж. Куглер, А. Органські, Р. Кеохейн, З. Бжезинський, С. Амін, Т. Біерстекер та інші. Аналіз наукової літератури з даної теми чітко доводить тезу поділу світу на аутсайдерів» і «лідерів», та вказує на ступінь світового впливу останніх.

Метою дипломної роботи є визначення умов і чинників досягнення розвиненими країнами світу глобального лідерства, аналіз основних соціально-економічних показників цих країн та оцінка їх економічного розвитку і рівня якості життя.

Мета вимагає вирішення наступних дослідницьких **завдань**:

- проаналізувати теоретичне підґрунтя парадигми глобального лідерства;
- обґрунтувати методи оцінки та основні форми глобального лідерства;
- визначити фактори та моделі, які сприяють досягненню країною статусу глобального лідера;
- проаналізувати основні соціально-економічні показники розвинених країн світу;
- надати аналітичну характеристику конкурентоспроможності країн;
- оцінити їх вплив у критично важливих сферах сучасного світового господарства – торгівлі, фінансах та інноваціях;
- визначити стратегічні пріоритети економічного розвитку розвинених країн світу;
- виокремити перспективи України на власному шляху досягнення статусу глобального лідера.

Об’єкт дослідження: умови і чинники досягнення глобального лідерства розвиненими країнами світу.

Предметом дослідження є глобальне лідерство розвинених країн світу.

Методи дослідження. Підчас написання роботи було використано ряд загальнонаукових методів, що сприяли теоретичному здійсненню дослідження.

1. *Метод теоретичного пізнання*, за допомогою якого вдалося виявити причини появи, особливості, значення глобального лідерства.

2. *Метод опитування*, що дав змогу оцінити уявлення пересічних людей різного віку, з різним рівнем освіти та досвіду, щодо лідерського потенціалу запропонованих розвинених країн світу.

3. *Метод аналізу та синтезу даних* – використано задля отримання аналітичної характеристики детермінантів глобального лідерства розвинених країн світу.

4. *Логічний та системний методи* – застосовувалися, аби дійти комплексних висновків на основі проведеної аналітичної оцінки.

5. *Метод порівняння*, за допомогою якого було здійснено аналіз відмінностей у підходах різних країн на шляху до отримання статусу «глобального лідера»

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

— теоретична значущість: було досліджено сутність глобального лідерства, ступінь впливу окремих розвинених країн на основні світогосподарські процеси;

— методична сутність: використано наукові методи у процесі дослідження;

— практична сутність: досліджено тенденції, способи та наслідки досягнення розвинених країн статусу «глобального лідера».

Інформаційна база дослідження. У процесі написання кваліфікаційної бакалаврської дипломної роботи було використано напрацювання вітчизняних та іноземних економістів та науковців, особисті результати проведеного опитування, статистичні дані міжнародних організацій, журналістські матеріали, офіційні дані та звіти, взяті із сайтів державних установ різних країн світу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА ЯК НОВОЇ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОСТІ

1.1. Теоретичні базиси та еволюція дослідження глобального лідерства

Початок ХХІ століття заклав основи формування нової сучасної парадигми світового порядку – глобального лідерства. Ця абсолютно точне формулювання змогло вмістити у собі всі трансформовані риси нового тисячоліття та передбачити поступальний світовий розвиток, яким керуватимуть безперечні макроекономічні важелі – глобальні лідери. Проте варто зауважити, що на тлі швидкої країнової поляризації розвитку, виникають не лише лідери, але й аутсайтери світового господарства.

На середину 20-го століття (період 1940-1970-х рр.) припав час наймасштабніших та найпродуктивніших теоретичних досліджень такого явища як «лідерство», зокрема його глобальної парадигми. Однак з плином часу, на тлі появи неоінституціоналізму та домінантної позиції раціональних підходів щодо обґрунтування феномену лідерства, зацікавлення вчених до цієї тематики наприкінці 20-го століття досить-таки знизилося.

Останні 2 десятиліття років спостерігається посилення уваги західних вчених до дослідження глобального конкурентного лідерства та оцінки ефективності макроекономічних управлінських моделей. За увесь період існування категорії «глобальне лідерство» накопичилося чимало концептуальних підходів до її аналізу, кожен з яких різниться у критеріях, що використовує той чи інший автор.

Аби створити загальне уявлення про еволюцію розвитку та дослідження «глобального конкурентного лідерства» пропоную покроково зупинитися на декількох базових теоріях, що розглядають це явище в історичній, паталогічній та економічній перспективі.

Теорія перерозподілу сили (the power transition theory). У рамках даної теорії найбільш повно глобальне конкурентне лідерство розглядається такими вченими, як Дж. Куглер, А. Органські та Д. Лемке. Основна ідея теорії полягає в тому, що, взаємодіючи, глобальні світові лідери, з одного боку, можуть зіткнутися

з конфліктним характером міжнародних відносин, а з іншого боку, сформувати стійку структурну динаміку міжнародної системи та її регуляторів [1].

Важливою тезою даної теорії також є те, що силова рівновага великих держав не можлива у довготривалій перспективі, натомість основними структурними компонентами національного силового потенціалу виступають кількість населення країни та рівень її науково-технічного та технологічного розвитку.

Цікавим також є висвітлення у даній теорії такого поняття, як «status quo» міжнародної системи – стану, коли економічно та політично сильна країна намагається розробити порядок та систему відносин із іншими, меншими державами. Це в свою чергу породжує усталений лад в умовах стабільних відносин, сформованих звичаїв, визнання лідерства певних держав, наявності правил дипломатії та ведення війни [1, с. 315-316].

Тож, підсумовуючи дану теорію, варто виділити кілька ключових моментів:

- Щодо великих держав, то їх національні інтереси та рівень їх задоволення лежить в основі міжнародного економічного порядку;
- Говорячи про малі та середні держави, варто розуміти, що національні інтереси цих країн не в силі змінити усталений міжнародний порядок;
- Для того, аби відбулася передиспозиція точок сили на політичний та економічний карті світу, малим та середнім державам потрібно нагромадити велику кількість ресурсу, аби здійснити прорив на світових ринках та витіснити з них звичних гравців, що займають лідерські позиції.

Теорія гегемоністської стабільності. Розробниками даного вчення були американські науковці – Р. Кеохейн, Р. Гілпін та Дж. Най. Основна теза теорії полягає в тому, що існує єдина країна-гегемон (як не дивно це Сполучені Штати Америки), що сприяє формуванню структури та параметрів міжнародної політичної та економічної системи, залучаючи та використовуючи власні ресурси, та задовільняючи власні національні інтереси [2].

Говорячи мовою історії, дана теорія створена на основі традиційних та пануючих на початку 80-х років минулого століття уявлень про анархічність та відсутність урегульованості міжнародної системи. Так, на тлі масштабної недовіри, держави унеможливають гарантування своєї власної національної безпеки, що в свою чергу формує головуючий механізм формування системи міжнародного порядку – домінуюча держава-гегемон нав'язує свої правила гри на економічній та політичній арені.

Справедливо буде також зазначити, що така концентрація сили у руках однієї держави згідно з теорією гегемоністської стабільності покликана бути запорукою світового миру, лишаючи усі інші країни думок щодо протистояння з країною-лідером, а особливо через інструменти військово-політичного тиску. Передбачається, що в умовах певного розподілу силового потенціалу різних країн та існування схильних до ризикового, а подекуди агресивного, поведження політичних лідерів, гегемон зберігає свою здатність забезпечувати рівновагу та світовий мир, нав'язуючи свою волю.

Теорія балансу сил. Зародившись на початку 1960-х років, цей підхід став чимось абсолютно новим, та передбачав наявність багатьох центрів сили з можливістю їх безпечного та взаємовигідного співіснування. Засновниками даної теорії вважають Д. Гріка, Р. Кейохана, Ч. Кіндлерберга, К. Вултса, З. Бжезинського та ін. В основі даної теорії лежать складні системи організації, функціонування та управління світовим порядком, з одночасним поєднанням його політичного, соціального та економічного компонента.

Головною тезою теорії виступає об'єктивна необхідність для держав, що бачать себе активними учасниками міжнародних відносин, схилитись у своїх національних стратегіях або до балансу власних інтересів, або до доєднання до міждержавних союзів існуючих країн-лідерів. Варто відзначити, що такий вибір стає критично важливим в час наростання та загострення військових конфліктів, а особливо коли постає питання створення різноманітних блоків та союзів, аби посилити та наростити свій вплив у системі міжнародних економічних та політичних відносин [3].

Згідно з даною теорією також вагоме місце віддається такій категорії як «глобальні публічні блага». Саме завдяки їх продукуванню країни-гегемони можуть набути та утримати впродовж тривалого періоду позицію лідерства та бути показником у плані «стандартів поведінки» для інших країн. Під поняттям «глобальних публічних благ» розуміють правила, вимоги та усталені інституційні норми у сфері реалізації глобального політичного порядку. До них відносять насамперед відкриті торговельні системи, світові стандарти макроекономічної політики, наднаціональні норми визначення прав власності, механізми та способи вирішення міждержавних суперечок та подолання кризових явищ у економічній системі, як міжнародній, так і національній.

Саме тому, не за збігом обставин, саме держави-гегемони з потужними та масштабними економіками беруть на себе усі витрати зі створення глобальних суспільних благ. Причому роблять вони це не лише у своїх інтересах, але й для сприяння усьому світовому співтовариству, у тому числі і країнам, що не роблять належного внеску у глобальний світовий прогрес [4].

Теорія полюсів зростання. У 1950-х роках її розробники – Ф. Перру, Г. Мюрдаль, Ж. Будвіль, А. Хіршман та ін. – були переконані, що конкурентне лідерство напряму пов'язане із трансформаційними змінами у галузево-секторальній структурі їх національних економік. Вбачається, що такі зміни можливі внаслідок впровадження прогресивних технологічно-інноваційних та науково-технічних нововведень.

Таким чином, увага засновників теорії полюсів зростання була сфокусована на наступній тезі – економічне зростання можливе лише в певних точках; його поширення відбувається нерівномірно та за допомогою різних каналів, що спричиняє різного роду економічні результати [5]. Тобто можемо констатувати, що дана теорія бачить конкурентне лідерство у призмі нерівномірно розподілених відносин між глобальним лідером (або світовим центром) та периферією. Причому в останній можуть співіснувати дві абсолютно протилежні тенденції – тенденція до дифузії економічного зростання, та до його сповільнення та гальмування.

Варто зазначити, що аналітичний потенціал даної теорії, щодо пояснення природи, рушійного механізму та векторної спрямованості змін, що призводять до економічного розвитку у глобальному вимірі, є дещо обмеженим. Пояснюється це тим, що конкурентне лідерство розглядається тут через призму однополюсної моделі міжнародного порядку, що унеможливило її подальше розширення [6, с. 29].

Теорія зовнішньої залежності. Сформувавшись у 1960-х роках, дана теорія розкрила усвідомлення про те, що забезпечення поступального та конкурентного розвитку відсталих країн Півдня стає неможливим через впровадження та реалізацію ними імпортозаміщувальних стратегій індустріального розвитку. Йдеться насамперед про системний аналіз трансформування периферійних держав на фоні інтернаціоналізації. Важливо що відносини між країнами-лідерами та країнами-аутсайдерами носять експлуатаційний характер. Так, останні постійно потерпають не лише від масштабної експансії та конкурентного тиску, але й від значних змін у параметрах свого економічного суверенітету.

Засновники даної теорії – С. Амін, Т. Біерстекер, Ф. Борншир, Е. Фалетто та ін. – вбачали зовнішню залежність відсталих країн у нерівномірному міжнародному обміні товарами та послугами, присвоєнні лідерами технологічної ренти, отриманні ефекту масштабу в діяльності найбільших світових ТНК та у праві лідерів володіти та розпоряджатися економічними ресурсами цивілізаційного розвитку [7, 8].

Таким чином, детермінантами конкурентного лідерства країн виступають не лише масштаби і нагромаджена ними ресурсна база, але провідні місця в організаціях міжнародного економічного менеджменту та лідерство в ухваленні світових управлінських рішень [6, с. 31].

Теорія ендogenous розвитку. У 1980-х роках у працях П. Ромера, М. Франкеля, Р. Лукаса та інших вчених простежувалася спільна позиція у визначенні головних факторів лідерства. Акцент ставився на здатності держав забезпечити масштабне нагромадження в економіці організаційного та інноваційного ресурсу,

що повинен бути втілений в акумулюванні капіталу вітчизняними компаніями та підприємницькими ланками [9].

Так, економічний компонент глобального лідерства країн полягає у їх спроможності забезпечити безперервну трансформацію національних економік через всестороннє запровадження у виробництво нових передових технічних навичок. Насамперед йдеться про тісний зв'язок між динамікою поширення нововведень і різних сферах економіки із одночасним підвищенням ступеня їх інноваційності, що неминуче призводить до закономірного нарощування конкурентного тиску країн на певні сегменти глобального ринку та їх країновий перерозподіл [10].

Важливо також відмітити, що засновники даної теорії ставлять на особливе місце наявність ефективних ринкових інститутів, як одну із причин нарощування конкурентного лідерства країн. На переконання вчених, ступінь впливовості застарілих традиційних інститутів чинить прямий вплив на послаблення конкурентного тиску країн на світовий ринок, і навпаки.

Теорія світових систем. Абсолютно нова теорія, що вивела категорію лідерства на новий щабель глобалізму, зв'явилася у світі завдяки таким вченим, як Ф. Бродель, І. Валлерстайн, Р. Арон, Д. Зінгер та ін. Згідно із цією теорією конкурентне лідерство трактується як спроможність держави переформатувати одну частину міжнародної системи на своїх союзників, а іншу спонукати до переходу в оборонну опозицію [11, с. 42].

Природа глобального лідерства згідно з теорією світових систем підкріплюється наступними тезами:

- 1) Ступінь ефективності національної економіки у аграрній сфері, індустріальному виробництві, торговельній та фінансовій діяльності визначає матеріальну основу конкурентного лідерства країни та забезпечує зміцнення її позицій на міжнародному ринку [11, с. 42];

- 2) Еволюція зміцнення конкурентного лідерства країни-гегемона проявляється у поетапності зміцнення її позицій у сфері аграрної промисловості,

торговельній та фінансовій діяльності, що як наслідок тягтиме за собою подальше політико-ідеологічне панування та здобуття воєнно-морської переваги [12];

3) Періоди миру є передумовою утвердження тривалого глобального лідерства (від 25 до 50 років). Причому йдеться не про відсутність чи уникнення військових конфліктів, а про встановлення миру між певною привілейованою групою наддержав;

4) Гегемонія будь-якої країни не може тривати вічно. Закріплення її глобального лідерства відбувається під впливом тих самих законів, що і руйнують його [11, с. 43];

5) Однополярна модель гегемонії, згідно з якою одна держава нівелює будь-які намагання інших добиватися перерозподілу сил на політичній карті, є найбільш оптимальною та перспективною.

6) Легітимізація статусу держави-гегемона проводиться на інституційній платформі міжнародних регуляторних організацій. Лише завдяки легітимізації відносин глобального лідера з іншими учасниками світогосподарського процесу формується фундамент їх стабільності [13].

Як підсумок варто зазначити, що кожна із наведених теорій глобального конкурентного лідерства вирізняється власними перевагами та недоліками. Всі вони у свій час були своєрідними реакціями на ті чи інші трансформаційні процеси у системі світового економічного порядку, які відбувалися на кожному етапі поступального еволюційного розвитку.

Детальніший розгляд цих теорій дасть можливість глибше осягнути ідеї їх авторів, та зрозуміти головні розбіжності між ними. Наразі можемо з впевненістю констатувати той факт, що спільне для усіх теоретиків переконання полягає в тому, що у системі міжнародних відносин існує таке складне та багатоаспектне явище, як глобальне конкурентне лідерство, яке справляє критичний вплив на мотиваційні установки та поведінку учасників світової системи.

1.2. Методи оцінки та основні форми глобального лідерства

Глобальне конкурентне лідерство являє собою досить-таки багатогранне та диверсифіковане явище. Його абстрактний та багатокомпонентний характер призвів до існування множинності методів його кількісного та якісного дослідження. З-поміж таких методів особливої уваги заслуговують:

- Критерії на основі ВВП та національного багатства країни;
- Однокритеріальні оціночні методи (на основі обсягу енергоспоживання, урядових доходів, показників експортно-імпортних операцій, країнових квот тощо);
- Багатокомпонентні індекси;
- Суб'єктивні оцінки [14].

Перейдемо до детальнішого аналізу кожного із методів.

I. ВВП та національне багатство країн

ВВП – це найбільш універсальний показник вимірювання економічної сили та лідерства країни. Його головні оціночні переваги впливають, з одного боку, з високої оперативності і частоти публікації статистичних даних, а з другого, - з простоти використання даного показника як у країновому, так і регіональному вимірах. За даними Світового банку, країнами із найбільшим абсолютним розміром ВВП у 2022 році вважають США, Китай, Японію, Німеччину, Великобританію, Індію, Францію, Італію, Канаду та Південну Корею (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1. - Країни-лідери за обсягом ВВП та їх ВВП на душу населення у 2022 р. [15, 16, 17]

№	ВВП, трлн \$ США		ВВП за паритетом купівельної спроможності, трлн \$ США		ВВП на душу населення країн із найбільшим ВВП у світі, \$ США	
	Країна за рангом	Величина	Країна за рангом	Величина	Країна за рангом	Величина
1.	США	20,89	США	20,89	США	63,41
2.	Китай	14,72	Китай	17,2	Китай	10,43
3.	Японія	5,06	Індія	8,68	Німеччина	45,47
4.	Німеччина	3,85	Японія	5,24	Канада	42,08
5.	Великобританія	2,67	Німеччина	4,45	Великобританія	39,3
6.	Індія	2,66	Великобританія	2,98	Франція	39,26
7.	Франція	2,63	Франція	2,95	Японія	39,05

Продовження табл. 1.

№	ВВП, трлн \$ США		ВВП за паритетом купівельної спроможності, трлн \$ США		ВВП на душу населення країн із найбільшим ВВП у світі, \$ США	
	Країна за рангом	Величина	Країна за рангом		Країна за рангом	Величина
8.	Італія	1,89	Італія	2,42	Канаді	30,66
9.	Канада	1,64	Пд. Корея	2,29	Пд. Корея	30,64
10.	Пд. Корея	1,63	Канада	1,81	Індія	1,88

Проте чи насправді розмір ВВП визначає глобальне лідерство тієї чи іншої країни? Давайте розглянемо рейтинг держав за рівнем ВВП на душу населення (див табл. 1.2). Бачимо, що картина досить відрізняється від тієї, що ми отримали у табл. 1.1. Не усі економічні гіганти можуть забезпечити лідерство у величинах ВВП на душу населення, що черговий раз підтверджує багатогранність та різносторонність такого явища як глобальне лідерство.

Таблиця 1.2. - Країни з найбільшим обсягом ВВП на душу населення у 2022 р. [17, 18]

№	ВВП на душу населення, \$ США		ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності, трлн \$ США	
	Країна за рангом	Величина	Країна за рангом	Величина
1.	Люксембург	127.673	Люксембург	141.587
2.	Ірландія	102.217	Сінгапур	131.426
3.	Норвегія	92.646	Ірландія	131.034
4.	Швейцарія	92.434	Катар	113.675
5.	Катар	82.887	Швейцарія	84.469
6.	Сінгапур	79.426	Норвегія	78.128
7.	США	75.180	ОАЕ	77.272
8.	Ісландія	73.981	США	75.180
9.	Австралія	66.408	Бруней Даруссалам	74.196
10.	Данія	65.713	Сан Маріно	72.070

Така невідповідність може пояснюватися низкою недоліків, що виникають при використанні методу характеристики глобального лідерства на основі ВВП. Серед базових прогалин застосування цього методу виділяють наступні: часто споживацький характер, недооцінена роль соціальної складової, можливість

недовикористання вироблених благ, неформальна економіка, згубний вплив на довкілля, зовнішня заборгованість.

Розглянемо тепер методологію оцінки на основі накопиченого багатства. У 2022 р. за даними Світового банку США володіли 31,45 % багатства світу, Китай — 18,36%, Японія — 5,54%, Німеччина 3,77%, Великобританія – 3,52%, Франція – 3,49%, Індія — 3,06%, Канада — 2,67 % (див. табл. 1.3)

Таблиця 1.3. Розподіл багатства домогосподарств по вибраних країнах 2022 р. [19]

Країна	Значення, трлн \$	Частка, %
США	145,8	31,45%
Китай	85,1	18,36%
Японія	25,7	5,54%
Німеччина	17,5	3,77%
СК	16,3	3,52%
Франція	16,2	3,49%
Індія	14,2	3,06%
Канада	12,4	2,67%
Італія	11,5	2,48%
Австралія	10,6	2,29%
Іспанія	8,4	1,81%
Тайвань	5,9	1,27%
Швейцарія	4,9	1,06%
Бразилія	3,3	0,71%
Швеція	3	0,65%
Данія	1,9	0,41%
Сінгапур	1,8	0,39%
Австрія	1,8	0,39%
Нова Зеландія	1,7	0,37%
Норвегія	1,4	0,30%
Фінляндія	0,8	0,17%
Нігерія	0,8	0,17%

Цікаво, що обсяг накопиченого багатства Фінляндії та Нігерії збігається і становить 0,17%. Зрозуміло, що ці дві країни не порівнювані у аспекті суспільного розвитку та прогресивності, проте, якщо вірити числам, дані країни однаково багаті. Звідси і виникає питання об'єктивності даного методу оцінки лідерства. Ці та інші недоліки критеріїв на основі національного багатства проявляються у неперіодичності публікації даних, неврахуванні економічної динаміки та неформальної економіки, неспівставності понять «власність» та «контроль», охопленні певної частини економічних суб'єктів.

Розглянувши рисунок 1.1, бачимо, що на США припадає більше третини активів (39%), що майже у 4 рази більше ніж у Китаї. Подібна асиметрія пояснюється більшими доходами на душу населення та суттєвою нерівністю розподілу доходів у США.

У кількісному вимірі у 2022 році у Штатах налічувалося 21,99 тис. мільйонерів, у Китаї — 5,158 тис., Японії — 3,76 тис., Великобританії — 2,584 тис., Франції — 2,822 тис. Причому найбільших позитивних змін зазнали знову ж таки

США (+2,491 тис. Мільйонерів), а негативних — Японія (-395 осіб зі статками понад мільйон долларів).

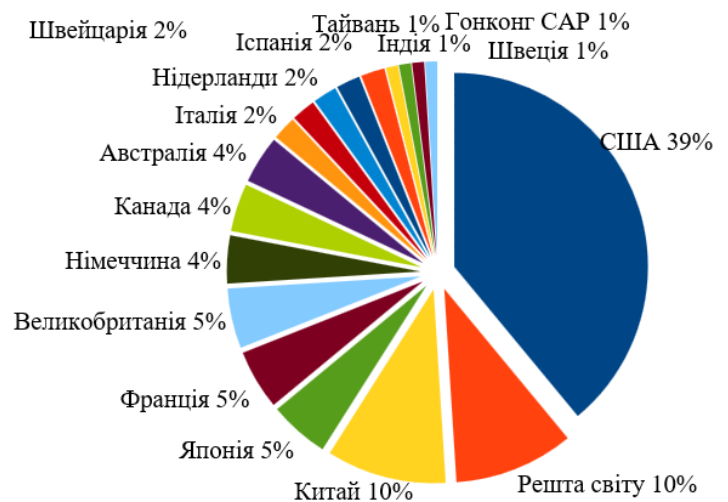

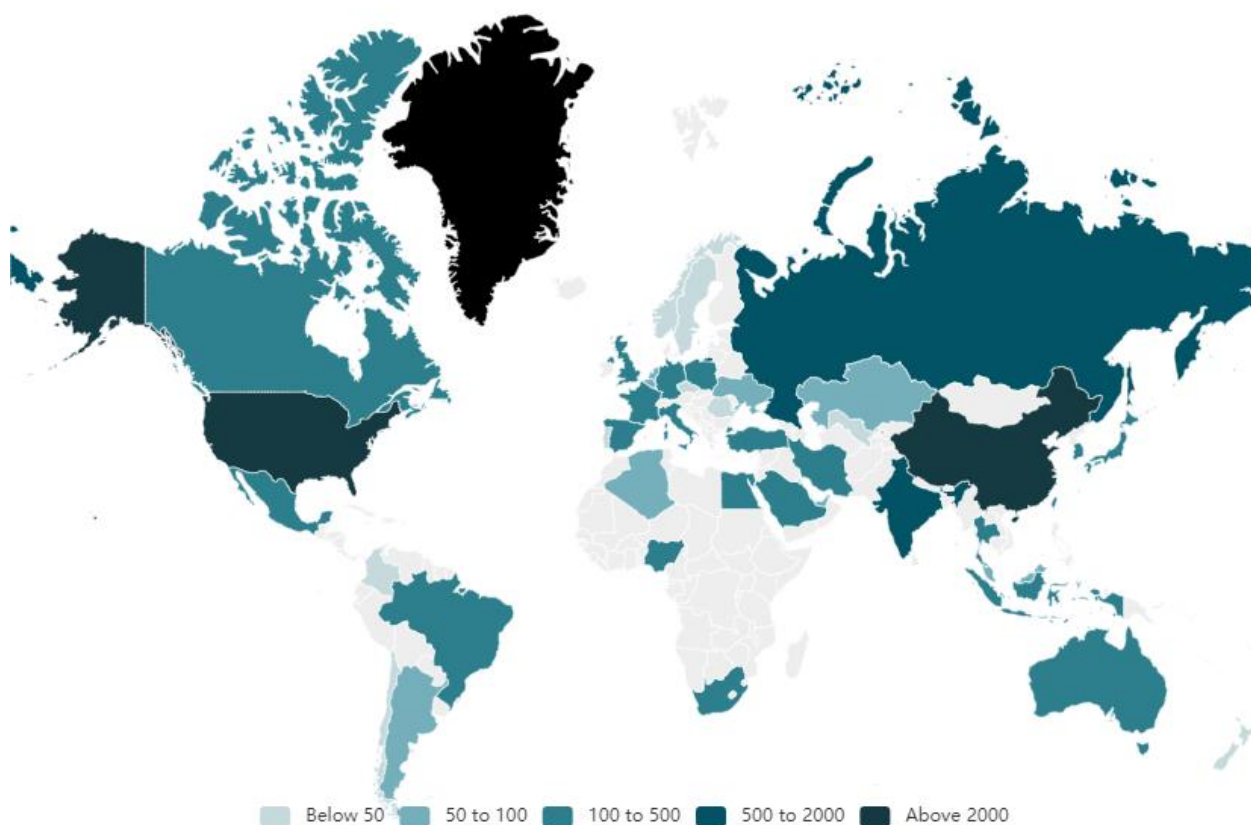
Рис. 1.1. Кількість доларових мільйонерів у світі (частки по країнах) 2022 р. [19]

II. *Однокритеріальні оціночні методи*

Одномірні критерії фактично концентрують увагу лише на одному факторі чи прояві економічної сили. Вони можуть оцінювати лідерство на основі обсягу енергоспоживання, урядових доходів, показників експортно-імпортних операцій, країнових квот тощо. Розглянемо оцінку лідерства та економічної сили на основі першого критерію — обсягу енергоспоживання (див. Рис. 1.2).

Згідно із даними світової енергетичної та кліматичної статистики, основними споживачем електроенергії у 2022 році був Китай, використавши 3,652 мільйон тон нафтового еквіваленту (або Мтне — одиниця виміру енергії). Наступними ідуть США (2,123 Мтне), далі — Індія (927 Мтне), росія (811 Мтне) та Японія (400 Мтне) [20].

Total energy consumption - 2021

Copyright ©Enerdata www.enerdata.net 2009-2023 - All rights reserved

Рис. 1.2. – Розподіл обсягу енергоспоживання по світу 2022р. (Мтне) [20]

Явним недоліком даної методології є однобокість та досить-таки розмите уявлення про наявну економічну силу країни та її місце у світі. Оскільки глобальне лідерство, як зазначалося раніше, це обширне та багатоаспектне поняття, то оцінювання країни лише по одному критерію може лише надати нам натяк на економічний потенціал тієї чи іншої держави, проте аж ніяк не опише усіх масштабів лідерства чи конкурентноспроможності об'єкта оцінки.

III. *Багатокомпонентні індекси*

Багатокомпонентні індекси економічної сили враховують декілька факторів сили. Індійський економіст Арвінд Субраманьян подає оцінки у довгостроковій динаміці на основі ВВП, зовнішньої торгівлі та чистих потоків капіталу [21]. У 1870 р. Великобританія мала 16 % економічної сили країн світу, Німеччина 9 %, Франція

8 %. У 1950 р. – США 23 %, Росія 7 %, Великобританія 4 %. У 1973 р. – США 18 %, Японія і Німеччина по 7,5 %. У 2010 р. – США 13 %, Китай 12 %, Японія 7 %. У прогнозі на 2030 р. – Китай 17 %, США 13 %, Індія 7 % (див. Табл. 1.4)

Таблиця 1.4. - Оцінки лідерства та економічної сили країн за А. Субраманьяном [21]

№	1870		1950		1973		2010		2030	
	Країна	%	Країна	%	Країна	%	Країна	%	Країна	%
1	Великобританія	16	США	23	США	18	США	13	Китай	17
2	Німеччина	9	Росія	7	Японія	7.5	Китай	12	США	13
3	Франція	8	Великобританія	4	Німеччина	7.5	Японія	7	Індія	7

Наближаючись до прогнозованого вченим періоду — 2030-го року, бачимо, що трійка лідерів, ймовірно, залишиться такою ж, як було передбачено. Індія має абсолютно всі шанси стати третьою економікою світу, зважаючи на її великий ресурсний потенціал. Японія ж, поки міцно тримається своєї лідерської позиції, проте факт, що ця країна за минулий рік втратила майже 400 мільйонерів, вказує на загальне погіршення економічного добробуту суспільства, що може призвести до негативних наслідків у майбутньому.

Загалом така методологія набагато краще характеризує роль та місце країни на світовій економічній арені. Основною проблемою такої оцінки залишаються неповний набір факторів, довільні вагові коефіцієнти при факторах, часто витратний характер показників та дублювання інформації, яку надають різні показники.

IV. Суб'єктивні оцінки

У випадку суб'єктивних оцінок результати по менш відомих країнах можуть бути неточними і залежати від фаху та громадянства опитаних. Задля доведення даного твердження я провела соціологічне опитування у мережі Інтернет, попросивши користувачів проранжувати десятку обраних мною країн за ступенем глобального лідерства у світі [75]. Було запропоновано наступний список держав:

США, Японія, Китай, Швейцарія, Німеччина, Великобританія, Франція, Індія, Італія, Іспанія. В опитуванні взяли участь 30 респондентів. Із наочними результатами пропоную ознайомитися, перейшовши у додаток А.

Як висновок можу зазначити, що більш-менш одногосно було визначено лише двійку світових лідерів – перше місце почесно посіли США, друге – Китай. Починаючи з 3-сходинки думки респондентів розділилися, що підтверджує тезу про недосконалість методу оцінки глобального лідерства на основі суб'єктивних оцінок. Таке багатоаспектне та складне явище все-таки потребує ґрунтовного та всестороннього аналізу та об'єктивізму.

Тож, більшість методологій доволі схожим чином показують розподіл економічної сили між країнами. Принаймні на перших місцях знаходяться США, Китай, Японія, Німеччина.

Але відмінності все ж є. Методи на основі ВВП надають явну перевагу розвинутим країнам. Окремі країни були недооцінені або переоцінені за рейтингом національного багатства та його складових. За методом обсягу енергоспоживання після Китаю йдуть США та Індія (з великим відривом), росія та Японія (з невеликим відривом). Методи на основі суб'єктивних оцінок по окремих країнах можуть продемонструвати неочікувані та неоднозначні результати (наприклад, завищені оцінки по Швейцарії, Італії, занижена оцінка по Франції).

Розглянувши одні з методів оцінки глобального лідерства, доцільно буде ознайомитися із ключовими формами його прояву та вимірами, що відображають змістовну сутність, природу та інструментарій забезпечення першості країни у світовій економічній системі.

Серед загальних форм глобального конкурентного лідерства виокремлюють *матеріально-речову, кількісно-речову та вартісну* [11. с. 66].

Говорячи про *матеріально-речову* форму глобального лідерства країни, маємо розуміти, що вона набуває свого вираження у кількісно-речових показниках виробленого ними рівня ВВП та нагромадженого і створеного обсягу національного багатства.

Що стосується *кількісно-речового* виміру нагромадженого та створеного державами національного багатства, то він покликаний створювати більш широкий інструментарій для формалізації форми їх глобального лідерства. Таким чином, його відображають виробничі активи - основні та оборотні. До основних насамперед відносять: виробниче обладнання, споруди виробничого призначення, машини, прилади та ін. До оборотних належать сировинні матеріали, електроенергія, паливо тощо.

Крім активів, кількісно-речовий вимір глобального лідерства також репрезентують основний невиробничий капітал (активи, що оперують у соціальній сфері), майно домашніх господарств, домашні тварини та засоби праці підсобних домашніх господарств, товарні запаси народного господарства, а також залучені у суспільне відтворення природні ресурси.

Незважаючи на те, що оцінювання рівня глобального конкурентного лідерства на основі національного багатства має низку недоліків, на яких було наголошено раніше, цей метод оцінки по суті відбиває сукупне нагромадження країною матеріальних благ і предметів споживання. Останні, в свою чергу, матеріалізують ті блага, які були створені працею попередніх та сучасних поколінь, а також всі ресурси, що були залучені до господарського обороту в їх натуральних показниках.

Натомість *вартісна форма* глобального конкурентного лідерства країни вказує на грошовий вимір її національного багатства. Важливо зазначити, що у зв'язку з випереджальною динамікою розгортання глобалізаційних процесів у сфері фінансів, в порівнянні з реальним сектором економіки, сучасні вартісні виміри глобального конкурентного лідерства відбивають також у показниках, що характеризують міжнародну валютну ліквідність країни, наявність фінансових активів, вартість валютних резервів і золотих запасів, обсягів емісії її національної валюти тощо.

За функціональною ознакою виділяють наступні форми глобального лідерства: військово-політичне, економічне, фінансове, науково-технічне та інноваційне, інформаційне, інституційно-регуляторне. У цьому плані варто

розглянути досить таки вдалий підхід американських вчених Р. Блеквілла та Дж. Харріса, за яким було виокремлено сім найчастіше використовуваних країнами економічних важелів, що мають геополітичне застосування, а тому – можуть забезпечити їх глобальне конкурентне лідерство. Отже, за словами дослідників, такими інструментами є:

- Торговельна та інвестиційна політика;
- Економічні та фінансові санкції;
- Кібератаки;
- Економічна допомога розвитку;
- Фінансова та грошово-кредитна політика;
- Енергетична блокада;
- Сировинний тиск [11, с. 67].

Логіка такого підходу перевірена часом та досвідом багатьох країн. Саме держави Заходу, які зараз стрімко нарощують свій конкурентний вплив на світову валютну систему, заснували основні інститути глобального фінансового менеджменту, такі як Групу Світового банку, МБРР, МВФ тощо. На доказ правильності даного підходу можна додати також те, що згідно з даними Міжнародної міжбанківської системи передачі інформації та здійснення платежів, долар США обслуговує зараз близько 40% глобальних платежів, що робить його найбільш затребуваною у світі резервною валютою. На євро припадає 34% операцій [22]. Таким чином у сукупності цим двом валютам доводиться слугувати більш ніж 70-ти відсоткам усіх світових трансакцій.

На основі інформації, що була викладена у цьому підпункті, можемо дійти висновку, що, таке явище, як глобальне конкурентне лідерство, багатоаспектне за своїми функціями, саме тому воно може набувати різноманітних форм прояву і вимірів та обраховуватися безліччю методами. У зв'язку із стрімким поширенням глобальності на всі світові процеси, дослідження цієї категорії не стихає і досі, що дає нашому поколінню можливість спостерігати за еволюцією поглядів та тлумачень поняття «глобальне конкурентне лідерство» у реальному часі.

1.3. Концепції досягнення країною статусу глобального лідера

Сьогодні світ видається настільки динамічним, що лише починаєш звикати до наявної міждержавної кон'юнктури, як вже з'являється новий розподіл політичних, економічних чи ресурсних сил, що може кардинальним чином змінити усю картину. Під впливом технологій може здатися, що така динаміка утворилася лише з появою глобалізму та взаємозалежності сучасних макроекономічних суб'єктів між собою. Але ні. Світ прагнув розвитку завжди, що сприяло його постійному руху до змін та перерозподілу точок сили. Тож далі пропоную розглянути як провідним країнам сучасності вдалося досягнути свого рівня розвитку, якими способами та інструментами вони користувалися, та як їм вдається зберігати почесне звання глобального лідера.

Розпочати варто із беззаперечного світового лідера – США, які, успішно пройшовши індустріальну стадію економічного розвитку, вже багато десятиліть утримують своє лідерство.

Проте, «всього шість десятиліть тому США перебували в стані ізоляції і грали більш ніж другорядну роль у світовій політиці» [23]. Лише у другій половині ХХ століття стала Америка почала прощтовхуватися до світового лідерства та нарощувати свій військовий, економічний, політичний та технологічний потенціал. Сприяла цьому біполярна конфронтація з СРСР та «холодна війна», які забезпечували інтеграцію Заходу і глобалізаційний процес загалом [24].

Навіть після зникнення з міжнародної арени СРСР – єдиного об'єкта американської стратегії і головного геополітичного суперника, «холодна війна», як стратегія встановлення нового світового порядку США, не закінчилась. Вона змінилася відповідно до сучасних умов, і її першочерговим завданням є утримання і збереження лідируючого становища в світі.

Окремо варто згадати план Маршала — вирішальний чинник у встановленні і втіленні зовнішньополітичної стратегії США, який проявлявся у допомозі відновлення Європи після Другої світової війни і був важливим атрибутом, конкретним проявом і невід'ємною частиною стратегії «холодної війни» [24].

Проте найважливішою передумовою для глобального економічного лідерства є розмір економіки. Чим вона більша, тим більша її роль, тож перейдемо до загального уявлення про неї. Із попередньої частини роботи бачимо, що на даний момент Штати мають найбільший рівень ВВП у світі, вони є лідером за кількістю доларових мільйонерів, що вказує на масштаби сукупного багатства, яким оперує країна.

На даний момент структура американської економіки виглядає так: у сфері послуг зареєстровано близько 80% від усіх працюючих, в той час як частка зайнятих у сільському господарстві – лише 1,3%, проте навіть ця сфера діяльності вже давно функціонує на засадах сучасної матеріально-технічної бази.

Цікавим є поєднання в США позицій найбільшого в світі інвестора і одержувача прямих інвестицій (ПІ). Настільки потужний потенціал говорить про можливість країни контролювати глобальний перерозподіл потоків ПІ і неминуче проектується на проблему лідерства США у світовій економіці [25].

Наступне місце серед лідерських країн по праву займає економічний лідер Азії – Китай. У 2019-му виповнилося 70 років відтоді, як лідер країни проголосив створення Китайської Народної Республіки. За цей період часу Китай пройшов непростий шлях від бідного аграрного суспільства до лідера глобалізації та другої економіки світу. Складно знайти в модерній історії ще приклади таких швидких і приголомшливих соціально-економічних трансформацій, які продемонстрував Китай у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття.

На момент створення населення КНР складало 475 млн осіб. Це була найбільш бідна держава, яку в час із 1911 по 1949 рік розділяли між собою військові управителі (дуцзюні), які конкурували, і корумпований центральний уряд. Крім цього, країна також перебувала під сильним впливом іноземних держав [26].

У період із 1949 по 1976 рік у Китаї розпочалася соціалістична модернізація на основі радянської моделі розвитку, що мала низку серйозних недоліків. Найбільша прогалина відчувалася в тому, що ідеалізована централізовано-планова економіка не припускала використання механізму ринкової економіки, що в свою

чергу завдало не давало можливості для ефективного втілення змін. Однак наприкінці 70-х років минулого століття КНР починає відходити від цього вектору, помалу запроваджуючи політику реформ і відкритості, в якій тодішній лідер Ден Сяопін спонукав до «звільнення розуму» від неправильного розуміння соціалізму.

Тоді ж розвиток промисловості держави оголосили пріоритетним напрямком. Відтоді уряд країни зосередив свою увагу на досягненні мети, що була пов'язаною із поступовим виходом народу із бідності, створенням широкої соціальної бази підтримки реформ та, звісно ж, посиленням ролі Китаю у світі. Був успішно запроваджений механізм розвитку різноманітних економічних підсистем при збереженні провідної ролі державного сектора. Окрім цього тодішній очільник КНР визначив першочергові характеристики країни, що відрізняють її від інших держав. Серед них були наступні:

- низький рівень економічного розвитку;
- масштабна заборгованість розвиненим державам;
- велика кількість населення;
- нестача орних земель [26].

Усе це не враховувалося в попередньому класичному марксистському підході, що в подальшому сприяло його переходу в більш прагматичний вимір, оскільки в основі ухвалення рішень лежало положення про практику як про критерій істини.

Вагомим досягненням в економічному розвитку КНР варто завдячити потужним обсягам інвестицій в інфраструктуру, освіту та охорону здоров'я, чіткому плануванню, відкритому режиму торгівлі й інвестицій, надійному наданню державних послуг, безпеці, політичній стабільності й співпраці з іншими країнами.

Зараз Китай продовжує здійснювати соціалістичної модернізації на базі збереження національних традицій, а не просто механічно копіювати моделі розвитку, які вже мають місце в світі. Країні не лише вдається ефективно боротися з бідністю, вона також прагне стати наддержавою у сфері розвитку штучного інтелекту до 2030-го року, але це може статися навіть раніше визначеного терміну. Новий етап реформування має сприяти збільшенню внутрішнього споживання,

розвитку приватного сектора і функціонуванню іноземних компаній, щоб стимулювати зростання в короткостроковій перспективі.

Структура економіки Китаю станом на 2021 рік мала наступний вигляд: сільськогосподарський сектор становив 7,3%, промисловість – 39,4%, сфера послуг – 53,3% [27]. Причому остання в останнє десятиріччя має тенденцію до збільшення, що є притаманною рисою для лідерських країн, які нарощують свій глобальний вплив у світі.

Наступна держава з пулу лідерських держав — *Японія*. Ця держава, як було зазначено раніше, є третьою за величиною національною економікою у світі, після США та Китаю, за розміром номінального ВВП та четвертою в світі, після США, Китаю та Індії, за паритетом купівельної спроможності.

Крім того, високо розвинутий у Японії й сектор державних послуг (майже 4 % ВВП) та приватних послуг (21 % ВВП і понад 27 % сукупної робочої сили) [28, с. 42]. Усе це, та не тільки, забезпечує державі стійку і тривалу позитивну динаміку макроекономічного розвитку.

Величезний вплив на розвиток економіки Японії після повоєнного занепаду мали США, а саме американський фінансист Джозеф Додж, який розробив повоєнні економічні реформи, щоб відбудувати народне господарство. Основні напрями реформи визначалися так: демілітаризація економіки; декартелізація; завершення аграрної реформи, а пріоритетом було визнано піднесення виробництва. Також важливим вектором цієї стратегії стала зовнішньо-економічна орієнтація японської економіки [29, с. 84].

Післявоєнна економічна реформа оздоровила японську економіку; вона стала тим трампліном, з якого почалося бурхливе піднесення Японії у світовому економічному просторі. Проте багато науковців стверджують, що головною причиною стрімкого розвитку та успіху японської економіки є освоєння нових технологій та великі витрати на дослідження та розробки.

Існують й інші причини японського економічного успіху: відносна дешевизна робочої сили, довіра до банківської системи, жорсткий державний підтримка національного виробника. Окрім цього вагому роль відіграють також

багатомільйонні кредити з боку Сполучених Штатів Америки [30]. Усе це призвело до результатів, які дотепер захоплюють жителів інших країн. У найкоротші терміни Японія перегнала за розвитком Францію, Італію, Великобританію та інші країни, зайнявши лідерські позиції на міжнародній арені.

Перейдемо до наступного світового лідера - *Німеччини*. Беззаперечні успіхи цієї країни - явище не тимчасове, а постійне, яке спостерігається ще з перших повоєнних років.

З початку нового тисячоліття німецька економіка знаходиться на стадії підйому та щороку набирає нові оберти. Проте так було не завжди. Після повного економічного колапсу в кінці Другої світової війни наступила епоха розколу країни та повного економічного занепаду. Історія економічного відродження та формування економічної політики Німеччини після Другої світової війни являє собою один з прикладів успішної реалізації ідей лібералізації економіки, що заклала фундамент для «економічного дива» – швидкого зростання німецької економіки в 50 – 60-х роках, забезпечила положення ФРН в європейській економіці протягом другої половини ХХ століття [31].

Необхідними умовами успіху післявоєнного відновлення Німеччини стали зовнішні («план Маршалла») і внутрішні чинники, такі як політична стабільність, політична підтримка реформ, грошова реформа, лібералізація цін і торгівлі, в тому числі зовнішньої, та спрямоване і обмежене втручання держави в господарське життя [32].

На сучасному етапі політики та науковці виділяють декілька факторів, які протягом багатьох років забезпечують ФРН стабільне зростання добробуту [33].

По-перше, вагомим чинником успіху являється сформована в Німеччині модель соціальної ринкової економіки, мета якої - забезпечити якомога більшої кількості населення можливість для праці, споживання, участі в соціальному і культурному житті.

По-друге, німецьке підприємництво відрізняється надзвичайною інноваційністю і здатністю за необхідності знову і знову здійснювати революційні прориви. При цьому як і середні, так і великі підприємства націлені на світовий

ринок, що змушує їх неухильно займатися НДДКР та освоювати нові техніки, які, в свою чергу, забезпечують їм глобальне лідерство в своїх певних сегментах.

Не слід скидати з рахунків і притаманний німецькій нації так званий дух «довгострокової орієнтації», який проявляється в готовності німців відмовлятися від швидкого та миттєвого економічного успіху. Жителі ФНР орієнтуються на сталий розвиток, поступове зростання добробуту і стабільне процвітання, що проявляється у високій нормі заощадження, низькому рівні закредитованості населення, підприємств і держави, помірних темпах інфляції та підвищеній увазі до освіти і охорони довкілля.

Наступним повноправним членом лідерської спільноти є країна з багатою історією, та не менш багатим потенціалом – *Великобританія*. Це успішна і процвітаюча держава зі відкритою та стабільною економікою, провідним сектором якої є сфера послуг (3/4 ВВП). Більше того, Великобританія здійснює 10 % світового експорту послуг – банківських, страхових, брокерських, консультаційних, а також в галузі комп'ютерного програмування.

Загальне уявлення про рівень економічного розвитку Великобританії дають подані раніше, які свідчать про те, що вона є країною з високим рівнем життя населення, де ВВП на душу населення у 2022 р. становив понад 39,3 тис. дол. США.

Після Другої Світової війни держава взяла вектор на розбудову та модернізацію промисловості. Першими галузями, що піддалися реформації, були суднобудування, виробництво обладнання для радіо і телекомунікацій. Одним з напрямів відбудови повоєнної економіки стало впорядкування й зміцнення фінансової системи, зокрема націоналізація Англійського банку, що і вивело Британію у лідери у фінансовій сфері [29, с. 84].

Головним стратегічним партнером для Британії у повоєнний час стали Сполучені Штати, які надали щедрю допомогу країні за Планом Маршала. З європейськими країнами стосунки Британії розвивалися непросто, в принципі так як і зараз, дивлячись на останні події, спричинені виходом Сполученого Королівства з ЄС.

Незважаючи на всі економічні чи соціальні потрясіння, що спіткали країну впродовж десятиліть, Велика Британія залишається одним із світових лідерів з виробництва споживчих товарів, надання фінансових послуг, експорту капіталу, новітніх наукових розробок у військовій, космічній галузях, транспортних та комунікаційних технологіях. В економіці велика увага приділяється скороченню дефіциту державного бюджету, а пріоритетними витратами визначено витрати на освіту, професійне навчання, особливо молоді.

Економіка Великої Британії належить до частково-регульованого ринкового типу і являє собою проміжний варіант між США та країнами-лідерами материкової Європи. Близько 80-ти британських компаній входять до списку найбільших 500 компаній світу, зокрема "British Petroleum", "British steel corporation", "Imperial chemical industries" та "British layland" [34].

Поверхнево розглянувши структури економік цієї п'ятірки найрозвиненіших країн світу, та ознайомившись із їхніми загальними характеристиками, можна дійти висновку, що кожна із країн вирізняється з-поміж інших певною, властивою лише їй, ознакою. У випадку США – це беззаперечне лідерство у масштабах економіки, Китай характеризується прагненням до присутності у всіх куточках світу, Японія – прогресивним освоєнням науки. Німеччина виділяється твердістю та стабільністю, Великобританія – потужним розвитком сфери банківських та фінансових послуг.

Проте схожість цих країн не може бути не поміченою. Кожна з них на даний час бере вектор на інноваційну сторону економіки та нові технології, розуміючи, що саме за цим стоїть якісно новий рівень життя суспільства та добробут кожної людини зокрема. Окрім цього, варто наголосити, всі держави відмічаються відкритістю економіки та бажанням співпрацювати одне з одним, що свідчить про масштабне поглиблення у процес глобалізації.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЯГНЕННЯ КРАЇНОЮ СТАТУСУ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРА

2.1. Зовнішньоторговельна діяльність як стратегічний пріоритет для збереження глобального лідерства

Перш ніж перейти до аналітичної характеристики досягнення розвиненими країнами світу статусу глобального лідера, варто з'ясувати, які саме країни відносять до категорії «розвинених», в чому їх особливості, та що вирізняє ці держави з-поміж інших.

Існує чимало підходів, на основі яких різні науковці поділяють карту світу на певні типи. Типологія групує країни світу, відображає підсумки їх соціально-економічного розвитку, що зумовлений різними і неоднаковими темпами розвитку суспільств.

Згідно із класифікацією ООН, країни світу можна об'єднати у такі типи: розвинуті країни; країни, що розвиваються; залежні території. Відповідно до традиційного підходу типології країн світу, що враховує рівень і характер соціально-економічного розвитку, місце у світогосподарській системі, країни світу поділяються на такі чотири типи:

1. економічно високорозвинуті країни;
2. країни, що йдуть шляхом ринкових перетворень;
3. країни планової економіки;
4. країни, що розвиваються [35].

Найвагомішою ознакою країни є рівень розвитку її економіки. Розподіл країн на групи залежно від рівня їх економічного розвитку та значення у світовій економіці й політиці прийнято називати соціально-економічною типологією. Тут враховується також роль країн у міжнародній економіці та світовому політичному житті. Найбільш всеохоплюючими показниками, що демонструють економічну могутність країни, є ВВП (валовий внутрішній продукт) і ВНП (валовий національний продукт).

За основу майбутнього аналізу візьмемо класифікацію провідного українського географа – Коберніка С. Г.. Згідно з ним країни світу ділять на такі чотири категорії:

- високорозвинуті країни;
- країни, що розвиваються;
- постсоціалістичні країни з перехідною економікою;
- країни планової економіки [36].

Розглянемо детальніше категорію високорозвинених країн. На неї припадає лише 25% площі всіх держав, у даних країнах проживає трохи більше ніж 1/6 населення планети, проте їм вдаються продукувати майже 3/4 ВВП світу. Ці країни мають великий економічний потенціал та є членами міжнародних організацій (ЄС, НАТО). У господарстві даних країн стрімко зростає роль невиробничої сфери.

За особливостями економічної системи та місцем у світовій політиці зазвичай виділяють кілька підтипів високорозвинених держав:

✓ країни «Великої сімки»: США, Японія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Італія, Канада;

✓ малі високорозвинені країни Західної Європи: скандинавські країни (Норвегія, Швеція, Фінляндія), Данія, Ісландія, Іспанія, країни Бенілюксу (Бельгія, Нідерланди, Люксембург), Швейцарія, Австрія та європейські країни-карлики (Монако, Андорра, Ліхтенштейн, Сан-Марино, Ватикан);

✓ переселенські країни: Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка, Ізраїль;

✓ країни середнього рівня економічного розвитку: Португалія, Греція, Ірландія та Мальта [35].

Для аналітичної характеристики оберемо справжній локомотив світової економічної системи – країни групи Великої сімки. Ці країни являють собою міжнародний клуб, до складу якого входять США, Німеччина, Франція, Великобританія, Японія, Італія та Канада. Дане співтовариство не має свого статуту, секретаріату чи кабінетів для учасників, а рішення, прийняті Великою сімкою, є не обов'язковими до виконання. Проте, вищевказані країни, поза всяким

сумнівом, мають значний вплив на світове господарство. За всю історію свого існування цей клуб провів кілька десятків зустрічей і форумів, на яких обговорювалися нагальні питання та глобальні проблеми світової економіки.

Для того, щоб справедливо оцінити лідерський потенціал розвинених країн світу, варто проаналізувати їх ресурс у 3-х важливих сферах: у торгівлі, фінансовій сфері та сфері інновацій. Саме цей аналіз дасть нам краще розуміння потужності економік цих держав та сформує ширше бачення їхнього впливу на світову економіку в цілому.

Розпочати варто із оцінки показників міжнародної торгівлі, адже саме вона сприяє інтернаціоналізації світової економіки та господарського життя окремих країн, інтегруючи їх у світогосподарську систему. Зокрема, роль експорту в тому, що він є основою для одержання валютних доходів. У свою чергу, товарний експорт має більш соціальне спрямування – збільшує зайнятість і доходи в галузях, що орієнтовані на експорт, що залишає позитивний слід на економічному стані країни.

У свою чергу, імпорт розширює асортимент товарів, пропонує товари, котрі не виробляються в країні, приваблюючи тим самим споживачів до досягнень світового НТП. Із точки зору національних інтересів, імпорт має позитивний вплив і на національне виробництво. Він дозволяє знижувати витрати, пов'язані з виробництвом та підвищувати прибуток за рахунок використання дешевшої іноземної сировини, енергоресурсів, комплектуючих деталей, більш ефективного обладнання [37].

Із основними показниками – обсягом експорту та імпорту – маємо можливість ознайомитися в табл. 2.1, що знаходиться нижче. Торговельним гігантом серед країн Великої сімки по праву можна назвати Сполучені Штати Америки. Вони лідирують по кількісному обсягу як експорту, так і імпорту, проте за відсотковим співвідношенням цих показників до ВВП займають найнижчі позиції серед інших країн групи.

Таблиця 2.1. Обсяг експорту та імпорту товарів і послуг країн Великої сімки 2017-2021 рр. [38, 39, 40, 41]

Країна	Рік	Експорт товарів і послуг, млрд \$	Експорт товарів і послуг, % від ВВП	Імпорт товарів і послуг, млрд \$	Імпорт товарів і послуг, % від ВВП
США	2017	2.39	12.3	2.92	15
	2018	2.54	12.4	3.13	15.2
	2019	2.54	11.9	3.12	14.6
	2020	2.15	10.2	2.78	13.2
	2021	2.54	10.9	3.4	14.6
Німеччина	2017	1.74	47.2	1.48	40.1
	2018	1.88	47.3	1.64	41.2
	2019	1.81	46.7	1.59	41
	2020	1.67	43	1.45	37.4
	2021	2	47	1.78	41.7
Франція	2017	0.8	30.9	0.83	32
	2018	0.89	31.7	0.89	32.7
	2019	0.86	31.6	0.91	32.5
	2020	0.72	27.5	0.78	29.4
	2021	0.87	29.4	0.93	31.4
ВБ	2017	0.82	30.7	0.86	32.1
	2018	0.9	31.2	0.94	32.8
	2019	0.89	31.3	0.94	32.9
	2020	0.79	29.2	0.78	28.9
	2021	0.88	27.9	0.9	28.7
Японія	2017	0.87	17.6	0.83	16.8
	2018	0.92	18.3	0.92	18.3
	2019	0.89	17.4	0.91	17.7
	2020	0.78	15.6	0.8	15.8
	2021	0.91	18.4	0.94	19

Продовження табл. 2.1.

Країна	Рік	Експорт товарів і послуг, млрд \$	Експорт товарів і послуг, % від ВВП	Імпорт товарів і послуг, млрд \$	Імпорт товарів і послуг, % від ВВП
Канада	2017	0.82	31.5	0.55	33.6
	2018	0.56	32.3	0.59	34.2
	2019	0.56	31.9	0.58	33.5
	2020	0.48	29.4	0.52	31.4
	2021	0.61	30.7	0.61	30.6
Італія	2017	0.6	30.7	0.55	27.9
	2018	0.66	31.4	0.61	28.9
	2019	0.64	31.6	0.57	28.3
	2020	0.56	29.4	0.49	25.8
	2021	0.69	32.7	0.64	30.3

Основними статтями експорту Штатів виступають:

- Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини;
- Прилади та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, контрольні, вимірювальні, прецизійні; медичні або хірургічні; їх частини та приладдя;
 - Електричні машини і обладнання;
 - Мінеральні палива;
 - Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання.

Топ імпорту цієї країни складають наступні позиції:

- Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини
- Фармацевтична продукція
- Електричні машини і обладнання
- Мінеральні палива

- Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання [42].

Бачимо, що США однаково активно експортують та імпортують практично одні і ті ж товари, до яких відносять ядерні реактори, електричні машини і обладнання, мінеральні палива та засоби наземного транспорту. В чому причина даного парадоксу? Чи не простіше було б країні виробляти продукцію для внутрішнього споживання, обмеживши її експорт та таким способом уникнути імпорту?

Справа в тому, що лєвова частка міжнародної торгівлі відбувається між економіками з досить високим рівнем доходу, які схожі за наявністю високоосвічених працівників та передових технологій. Такі країни практикують внутрішньогалузєву торгівлю, де вони одночасно імпортують та експортують однакові продукти, такі як, наприклад, механічні пристрої, автомобілі, машини та комп'ютери. У випадку, коли внутрішньогалузєва торгівля має місце між країнами з аналогічним рівнем доходу, прибуток від торговельного процесу надходить від спеціалізованого навчання в певних завданнях та за рахунок економії на ефекті масштабу. Розщеплення ланцюжка створення вартості означає, що кілька етапів виробництва товару проводяться в різних країнах світу.

Тому дана практика не є рідкістю, що підтвердять наступні огляди структур експорту та імпорту країн Великої сімки.

Німеччина - найбільша економіка і найбільший виробник промислової продукції в ЄС. За кількісними обсягами експорту та імпорту ця країна займає 2 місце серед країн групи Семи, проте за відсотковим співвідношенням до ВВА вона абсолютно лідирує. Експорт Німеччини дорівнює майже половині (47%) її ВВП, що є досить таки вражаючим показником, враховуючи, що в Штатах він складає всього лише близько 11%.

Цікаво, що структура експорту та імпорту цієї країни абсолютно ідентична до американської [43], що свідчить про схожий рівень розвитку цих двох провідних економік світу.

Франція та Великобританія відзначаються схожістю у кількісних обсягах експорту та імпорту — загалом це близько 0,9 млрд \$ на рік по експорту, та 0,95 млрд \$ по імпорту. У відсотковому співвідношенні до ВВП спостерігаємо теж лише незначну різницю — у двох країн цей показник коливається навколо 30% [44, 45].

Щодо структури експорту та імпорту, то вона дещо відрізняється у цих двох країн. Так, Франція експортує:

- Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини
- Фармацевтичну продукцію
- Літальні апарати, космічні апарати та їх частини
- Електричні машини і обладнання
- Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання.

Імпортує Франція всі ті ж статті, окрім літальних та космічних апаратів. Також важливою статтею імпорту виступають мінеральні палива.

Основними статтями експорту Великобританії виступають:

- Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини
- Мінеральні палива
- Дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння, метали та вироби з них, біжутерія, монети
- Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання

Імпортує Сполучене Королівство ту ж саму продукцію, що і пропонує для експорту, проте ще до структури імпорту додаються електричні машини та обладнання.

У кількісному вимірі Японія — як єдиний представник азійського регіону у групі G7 – експортує та імпортує товарів на близьку за значенням суму із такими європейськими країнами, як Великобританія та Німеччина. Проте якщо в цих країнах близько 30% ВВП йде на експорт, то в Японії цей показник складає лише

близько 18%. Основними статтями японського експорту виступають ядерні реактори та механічні пристрої, чорні метали, різного роду апарати та прилади — від кінематографічних до медичних, електричні машини та засоби наземного транспорту. Імпортує ця країна здебільшого також ядерні реактори, фармацевтичну продукцію, електричні машини, мінеральні палива та руди [46].

Найменшими обсягами експорту та імпорту відзначаються 2 держави групи Семи — Канада та Італія. Оскільки розміри даних економік є одними з найменших у даному міжнародному об'єднанні, то варто орієнтуватися саме на відсоткові значення від ВВП. Вони в свою чергу не поступаються таким країнам, як, наприклад, Франція або Великобританія, та становлять близько 30%.

Оскільки Канада досить лісиста країна, вагоме місце у структурі її експорту займає деревина та вироби з неї. Також ця країна активно експортує ядерні реактори, котли, мінеральні палива, дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння та засоби наземного транспорту. Імпортує ця країна все те ж, але на місце деревини стають пластмаси та полімерні матеріали [47]. Очікується, що імпорт даної категорії товарів поступово зменшуватиметься, позаяк влітку 2022 року країна заборонила виробництво та імпорт поліетиленових пакетів а полістиролового посуду. Таким чином Канада планує повністю позбутися пластикових відходів до кінця десятиліття [49].

Структура експорту та імпорту Італії дивує своєю схожістю. Країна однаково багато ввозить та вивозить із країни ядерні реактори, котли, механічні пристрої, фармацевтичну продукцію, електричні машини та засоби наземного транспорту. Вагоме місце у експорті цієї країни займають також пластмаси та полімерні матеріали [48].

Якщо проаналізувати товарну структуру всіх вищенаведених країн, не можемо не помітити схожість в одному аспекті. Всі країни дуже активно експортують та імпортують ядерні реактори. В чому причина даного явища, адже відомо, що світ нібито стає більш прихильним до так званої “зеленої” енергетики?

Довгий період часу інвестиції в ядерну сферу енергетики були стабільними і досить перспективними. Проте аварія на Фукусімі (японській АЕС) [50], що

відбулася у 2011 році, змусила планету задуматися про безпеку та поставила під питання майбутній розвиток атомної енергії.

Далі лідерські держави спрямували свою увагу на відновлювальну енергетику та розпочали дискус про глобальні зміни клімату.

З одного боку, атомні електростанції цілком відповідають політиці вуглецевої нейтральності та майже не продукують CO₂. З іншого – існує постійний ризик виникнення аварій, який досі змушує людей ставитися навіть до високотехнологічних реакторів з острахом та недовірою.

Питання безпечності ядерної енергетики стало полем для дискусій для лобістів з різних фінансових груп. Сполучені Штати, Німеччина, Японія, Південна Корея та інші світові держави почали поступово скорочувати інвестиції в цю галузь. Проте у 2021 році в ситуацію втрутилася газова криза, і атомна енергія отримала шанс не тільки на відродження, а й на нове перспективне майбутнє.

Повернутися до розвитку галузі першими вирішили США. Найбільша кількість працюючих реакторів у Америці спостерігалася у 90-х роках минулого століття. З цього часу їх більше закрили, ніж збудували нових. Проте зараз розвиток атомної енергетики для ладної верхівки США – це частина боротьби з кліматичними змінами.

На підтримку даної галузі у 2022 році спрямували 1,85 млрд дол, що на 23% більше, ніж у 2021 році. Ще 6 млрд дол пішли на продовження терміну служби та обслуговування АЕС і 2,5 млрд дол – на будівництво експериментальних реакторів [51].

Щодо Японії, то навіть вона, яка більш ніж десятиліття тому постраждала від ядерної катастрофи та відімкнула більшість АЕС, прагне перезапустити одразу 30 енергоблоків [52].

Європа поки що не може одійти кінцевого рішення щодо статусу ядерної енергії. З роки тому науковці з Єврокомісії визнали атомні електростанції безпечним низьковуглецевим джерелом енергії, однак рік потому комісія відмовилася вважати АЕС “зеленими” через проблему утилізації ядерних відходів [53].

Кінцеве рішення щодо АЕС відклали. Проте енергетична криза змусила ЄС переглянути це питання у зв'язку з нагальністю проблеми. Так, прибічники АЕС стверджують, що розвиток галузі допоможе позбавитися від російської "газової голки".

Лідером "атомної" групи ЄС є Франція, яка проявляє найбільший інтерес у затвердженні ядерної енергії, позаяк є лідером у її виробництві. У даній країні успішно функціонують 56 ядерних реакторів, що забезпечують більш ніж 70% її потреб в електроенергії [54].

Раніше французька влада прагнула зменшити частку АЕС в енергетиці до 50% до 2035 року, проте ці плани перенесли на десять років уперед. Іншою рукою Париж розвиває галузь та вбачає в ній великі перспективи.

Пропоную перейти до детальнішої оцінки зовнішньоторгівельної діяльності країн Великої Сімки як стратегічного пріоритету для збереження глобального лідерства у світі.

Зараз же, за допомогою табл. Б.1 (див. додаток Б) , ми можемо повною мірою оцінити роль тієї чи іншої країни у процесах міжнародної торгівлі товарами та послугами та звернути увагу на важливі макроекономічні показники, що сформують наше уявлення про країни Великої сімки як про суб'єкти міжнародної торгівлі.

США традиційно зберігають свої лідерські позиції у торговельних операціях. У світовій торгівлі товарами вони поступаються лише Китаю, проте у торгівлі послугами США закріпили за собою лідерський статус.

Що стосується торгівлі виключно товарами, то усі країни Великої сімки входять в п'ятнадцятку найбільших трейдерів. Також у всіх країнах спостерігається тенденція до збільшення кількості експорту, адже таким чином країни мають змогу розширити свої національні межі та одержати додаткові прибутки до національного доходу.

Варто зазначити, що США протягом багатьох років займають перше місце у списку країн-експортерів завдяки своїй потужній економіці та чіткій підтримці національних виробників та експорту. На підтримку американських експортерів з

федерального бюджету щорічно виділяються значні суми коштів та державна фінансова підтримка у США реалізується за багатьма напрямками. У системі фінансової підтримки експорту найважливішим суб'єктом є фінансовий інститут уряду країни Експортно-Імпортний банк («Ексімбанк»), який у кризовий період підтримує закупівлі товарів і послуг США кредитоспроможними покупцями з інших країн, які не можуть отримати кредит з традиційних джерел комерційного та структурованого фінансування. Водночас «Ексімбанк» розробляє й пропонує нові продукти для поліпшення умови фінансування закордонних клієнтів американських компаній (покупців), що працюють як у приватному, так і державному секторі [55].

Що стосується Німеччини, то її системі підтримки експортерів її досвід теж заслуговує на увагу. У період нестабільності в практиці системи підтримки експорту в Німеччині, як і в інших країнах, використовуються фінансові заходи, серед яких виділимо:

- страхування експортних кредитів та інвестицій німецьких фірм за кордоном;
- звільнення експортерів від сплати податку на додану вартість;
- пряме й непряме субсидування галузей промисловості;
- фінансова підтримка НДДКР.

Також на особливу увагу заслуговує система підтримки експорту, яка діє в розвинених європейських країнах, які традиційно ведуть активну експортну діяльність і приділяють велику увагу заходам з підтримки національного експорту, зокрема, Франції та Великобританії. У країнах сформувалася чітка й досить ефективна система підтримки національних експортерів, в основі якої лежать різні механізми, у тому числі активно використовується державно-приватне партнерство. Також у цих та інших розвинених європейських країнах активізується робота державних інститутів в частині підтримки експортерів – суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Аналізуючи табл. Б.1, варто зазначити, що країни Великої сімки також займають лідируючі позиції у імпорті товарів та послуг, що свідчить про їх значну роль у сучасному світовому співтоваристві.

Отже, усі вищезгадані країни є джерелом структурних зрушень у світовій торгівлі товарами та послугами. Для них характерною є експорто-орієнтованість національної економіки та наявність високотехнологічних виробництв.

2.2. Фінансовий компонент глобального лідерства

Наступне, на чому слід сконцентрувати увагу – це фінансова сфера економік країн Великої сімки. Щоб розпочати ознайомлення із цим питанням, варто проглянути табл. 2.2, де подано рейтинг 25 найбільших фінансових центрів світу, які розраховуються за індексом глобальних фінансових центрів, який щороку опубліковує британська компанія Z/Yen. Міста країн Великої сімки виділено жовтим кольором.

Таблиця 2.2. - Рейтинг 25 найбільших фінансових центрів світу 2019-2021 рр. [56, 57]

Місце	2019	2020	2021
1	Нью-Йорк	Нью-Йорк	Нью-Йорк
2	Лондон	Лондон	Лондон
3	Токіо	Шанхай	Шанхай
4	Шанхай	Токіо	Гонконг
5	Сінгапур	Гонконг	Сінгапур
6	Гонконг	Сінгапур	Пекін
7	Пекін	Пекін	Токіо
8	Сан-Франциско	Сан-Франциско	Шеньчжень
9	Женева	Шеньчжень	Франкфурт
10	Лос-Анджелес	Цюріх	Цюріх
11	Шеньчжень	Лос-Анджелес	Ванкувер
12	Дубай	Люксембург	Сан-Франциско
13	Франкфурт	Единбург	Лос-Анджелес
14	Цюріх	Женева	Вашингтон
15	Париж	Бостон	Чикаго

Продовження табл. 2.2.

Місце	2019	2020	2021
16	Чикаго	Франкфурт	Сеул
17	Единбург	Дубай	Люксембург
18	Люксембург	Париж	Сідней
19	Гуанчжоу	Вашингтон	Дубай
20	Сідней	Чикаго	Женева
21	Мельбурн	Гуанчжоу	Единбург
22	Ванкувер	Амстердам	Гуанчжоу
23	Торонто	Стокгольм	Мельбурн
24	Вашингтон	Ванкувер	Бостон
25	Бостон	Сеул	Париж

Роль країни, або міста, як світового фінансового центру у глобальному фінансовому ринку та світовій економіці є надзвичайно важливою. Сильний фінансовий центр сприяє значному припливу капіталу у країну, покращує інвестиційний клімат, підвищує рівень зайнятості, допомагає мобілізувати і перерозподіляти у всьому світі значні обсяги фінансових ресурсів.

Отже, з табл. 2.2 бачимо, що перша п'ятірка лідерів у розглянутий період є достатньо стабільною. Три міста із цієї п'ятірки – Лондон, Нью-Йорк, Токіо – це міста країн Великої сімки, що вже свідчить про потужний вплив цих країн на світову фінансову сферу. Проте потрібно наголосити, що для того, аби створити свій міжнародний фінансовий ринок, Лондон, наприклад, витратив декілька століть, а Нью-Йорк і Токіо, у свою чергу, витратили на встановлення лідерських позицій близько 100 років. Однак в останні десятиріччя встановлюється тенденція більш швидкого формування світових фінансових центрів, – це стає можливим завдяки чіткій та спрямованій політиці у цій сфері.

Наприклад, найсвіжіші дані свідчать, що Париж та Франкфурт помітно поживалися у цій сфері завдяки розширенню спектра інструментів фінансового ринку, лібералізації податкових та правових умов, що не перешкоджають фінансовим операціям та інвестиціям, та наявності розвиненої кредитної системи.

Загалом, аналізуючи табл. 2.2, помітно, що усі країни Великої сімки більшою чи меншою мірою інтегровані у міжнародний фінансовий ринок, адже міста шістьох країн з семи входять в топ-25 найбільших фінансових центрів світу. Країною-аутсайдером є лише Італія, бо Рим у 2020 році займав лише 53 сходинку, а наступного року піднявся лише на одне місце догори, зайнявши 52-гу. З наступний італійським містом — Міланом — ситуація краща та динамічніша. У 2019-му він займав 56 місце, у 2020-му – 38-ге, а у 2021-му вже знаходився на 28 сходинці. Проте, все ж таки, ця країна відзначається не тільки найнижчим рівнем конкурентоспроможності фінансових ринків з-поміж інших країн Великої Сімки, але й найбільшим зниженням індексу його розвиненості за останні роки. Причиною цього може бути проблеми фінансової дисципліни цієї країни, високе боргове навантаження та нарощування фінансового потенціалу інших країн світу.

Повертаючись до лідерів, варто зазначити, що у 2019 р. Нью-Йорк випередив Лондон на 21 бал та зайняв позицію номер один у рейтингу, яку він утримує й до сьогодні. Причиною цього став вихід Сполученого Королівства з ЄС, який і коштував Лондону титулу фінансової столиці світу. Але оскільки у березні 2023-го рок журналом Bloomberg було повідомлено, що Нью-Йорк розділив з Лондоном першу позицію в рейтингу основних світових фінансових центрів [58], можемо вважати, що Британія потрохи починає набирати втрачені колись оберти. Окрім цього, варто зазначити, що у січні 2023 року Reuters визнали Лондон найбільш привабливим фінансовим центром світу [59]. Це припущення підтвердило зайняте перше місце в списку залучених місцевими компаніями іноземних інвестицій. Проте вже тоді серед проблем, що можуть вплинути на позиції Великобританії, було визнано доступ до талантів та вихід з ЄС.

Важливо відзначити, що ці два фінансові центри не намагаються зайняти нішу одне одного. Вони є потужними двигунами на ринку фінансових послуг, проте кожен з них має свою сильну сторону. Так, основою саме Лондонського фінансового центру є банки та біллерброкери (вексельні маклери), а Нью-Йоркського – ринок банківських кредитів та найбільша в світі фінансова біржа.

Замикає трійку фінансових лідерів країн групи Семи – Токійський фінансовий центр, який визначається однією з найбільших бірж світу та великим міжнародним валютним ринком завдяки масштабному щоденному обороту іноземної валюти, особливо в угодах єна/долар. Загалом у цьому фінансовому центрі оперують уповноважені японські банки (валютні банки) та іноземні банки, які займаються кредитуванням промисловості та торгівлі в єнах та іноземній валюті, наданням кредитів закордонним японським підприємствам через свої материнські банки, обліком експортних векселів тощо.

Проте у 2021 році дане місце опустилося з 4-ї на 7-му сходинку, втративши 11 рейтингових балів. Причиною цього може слугувати рекордне падіння японського ВВП у 2020 році. У річному вимірі спад сягнув 27,8 відсотка – це найгірше значення, відколи порівнянні дані стали доступними у 1980 році [60].

Не можна оминати і Канаду, де Торонтський фінансовий центр, за словами експертів, протягом останніх 10 років розвивався найвищими темпами в Північній Америці - і перебував на 5 місці за швидкістю розвитку в усьому світі. Зараз Торонто володіє другим на континенті за розміром фінансовим центром по числу працівників галузі (після Нью-Йорка) і першим - з найвищою концентрацією зайнятості в сфері фінансових послуг (8,3%). Окрім цього, канадський інститут Conference Board of Canada виявив цікаву інформацію, що у фінансовому центрі Торонто спостерігається найвища в країні частка жінок-керівників [61].

У 2020-му та 2021 році даний фінансовий центр зайняв 31 та 29 сходинку відповідно, погіршивши свій рейтинг. Таке явище також пов'язують із загальним спадом економіки, спричиненим на фоні пандемійної кризи.

Отже, проаналізувавши фінансовий компонент глобального лідерства розвинених країн світу, можемо дійти висновку, що наявність потужного фінансового центру країни сприяє активному руху грошей в країні та покращення її авторитету на світовій арені. Проте варто наголосити, що міжнародний фінансовий ринок є дуже глобалізованим. Таке явище як пандемія Covid-19 зачепила увесь світ, посилила фінансову нестабільність у всіх країнах світу. Високий ступінь інтегрованості національних фінансових ринків збільшує ймовірність

розповсюдження несприятливих змін з однієї економіки на інші, що ми і помітили, аналізуючи сучасну фінансову статистику.

2.3. Значущість науково-технічного та інноваційного ресурсу у збереженні країною лідерських позицій

Як свідчить міжнародна практика, недостатньо просто займати лідерські позиції та знаходитися на вершині всіх макроекономічних показників. Для того, аби не втратити першість та продовжувати головувати в системі світового господарства, потрібно постійно розвиватися, йти в ногу з часом та будувати стратегії на майбутнє. Тому в цьому підрозділі варто розглянути, які пріоритети на найближчі роки визначають для себе країни Великої сімки, та на які програми розвитку вони планують спиратися.

Розпочати варто з інновацій, зокрема із програм про інноваційне лідерство, адже в наш час саме інновації є найголовнішою рушійною силою для розвитку економічного і соціального життя. Дослідження інноваційної діяльності дасть нам можливість виявити загальні закономірності соціально-економічної трансформації та уточнити місце і етап еволюції кожної країни в траєкторії цивілізаційного розвитку.

Прагнучи простимулювати інноваційну активність, країни збільшують витрати на дослідження та розвиток, адже саме так можна досягти конкурентних переваг на світовому ринку (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3. – Обсяг витрат країн Великої сімки на дослідження та розробки 2020-2022 рр. [62]

Країни	2020		2021		2022	
	Загальні витрати, млрд \$	Частка у ВВП, %	Загальні витрати, млрд \$	Частка у ВВП, %	Загальні витрати, млрд \$	Частка у ВВП, %
США	603,3	3,04	643,8	3,06	679,4	3,07
Японія	177,6	3,4	176,6	3,3	182,2	3,3
Німеччина	131,4	3,1	136,8	3,13	143,1	3,13
Франція	63,7	2,25	66,8	2,22	68,5	2,19

Продовження табл. 2.3.

Країни	2020	2021	2022	Країни	2020	2021
	Загальні витрати, млрд \$	Частка у ВВП, %	Загальні витрати, млрд \$		Загальні витрати, млрд \$	Частка у ВВП, %
Великобританія	48,4	1,73	52,0	1,74	54,9	1,75
Канада	31,4	1,8	31,3	1,7	30,9	1,6
Італія	29,3	1,26	32,9	1,34	35,6	1,39

Для багатьох країн, які завжди тримали в пріоритеті витрати на дослідження та розробки, 2021 рік став наріжним каменем, змусивши їх скоротити видатки у цю галузь. Далі російсько-українська війна теж внесла свої корективи у планування майбутнього інвестування у науково-дослідну діяльність. Які ж конкретні наслідки мало таке несприятливе світове середовище та до яких рішень дійшли країни Великої Сімки? Давайте розглянемо далі.

Covid та війна спричинили потужну інфляцію по всьому світу. Інфляція — це стійке підвищення загального рівня цін на товари та послуги в економіці. Природно, це може мати значний вплив на дослідження та розробки. Інфляція може знизити купівельну спроможність організацій, ускладнюючи для них інвестування в науково-дослідну діяльність. Це також може зробити закупівлю обладнання, матеріалів та інших ресурсів, необхідних для науково-дослідних робіт, дорожчими для організацій. Крім того, інфляція знижує вартість будь-яких прибутків, які організації отримують від своїх інвестицій у дослідження та розробки, що може зробити менш привабливим для них участь у дослідженнях та розробках.

2022 рік зі спадщиною 2020–2021 років на практиці продемонстрував та підтвердив вищезазначені припущення, і різні економіки світу по-своєму відреагували на це. Оскільки долар США є основною світовою резервною валютою, давайте спершу подивимося їхню реакцію на інвестиції в дослідження та розробки в цьому відношенні.

Згідно з повідомленням Міністерства енергетики США, адміністрація Байдена оголосила про виділення 1,5 мільярда доларів (Закон Байдена про

скорочення інфляції) [63]. Фінансування спрямоване на покращення наукового обладнання, оновлення інфраструктури та вирішення проблем із занедбаними проєктами технічного обслуговування національних лабораторій, якими керує Управління науки Міністерства енергетики. Ці лабораторії є центрами інновацій у регіоні, зокрема технологій чистої енергії, які створюють добре оплачувані робочі місця та знижують витрати на електроенергію для домогосподарств. Ця суттєва підтримка допоможе в реалізації мети адміністрації Байдена щодо стимулювання досліджень та інновацій, спрямованих на вирішення найбільших викликів країни, а також сприятиме досягненню амбітних кліматичних цілей президента.

Таким чином, Закон США про зниження інфляції виділить ресурси на:

- Розвиток передових дослідницьких засобів для наукових обчислень;
- Ініціативу в галузі фундаментальних енергетичних наук;
- Будівництво та закупівлю ключового обладнання для досліджень фізики високих енергій;
- Будівництво та закупівлю ключового обладнання для ядерно-фізичних досліджень;
- Будівництво установок для дослідження і розробки ізотопів;
- Покращення інфраструктури наукових лабораторій;
- Будівництво та закупівлю ключового обладнання для наукових досліджень термоядерної енергії [63].

Що стосується країн-членів ЄС (Німеччина, Франція, Італія), то в основі управління інноваційним розвитком знаходиться взаємодія органів державної та регіональної влади. До обов'язків регіональних органів належить створення інноваційної інфраструктури та проведення кластерної політики, на макрорівні вирішуються питання національного значення.

Європейський Союз, безумовно, відіграє значну роль у глобальній науково-дослідній та інноваційній діяльності (R&I). Незважаючи на те, що його населення становить менше 7% від загальної кількості населення світу, Союз представляє приблизно 20% світових зусиль у сфері R&I [64].

Поточний геополітичний та економічний порядок у світі, звісно, також мав свій вплив на Європейський Союз – інфляція в Європі становила середньому 10%, однак її вплив різниться в різних галузях і секторах. Тому для політики, спрямованої на пом'якшення її наслідків, надзвичайно важливо враховувати ці відмінності. Це особливо важливо для малих та середніх підприємств, що працюють із передовими технологіями або у сферах високого ризику та конкуренції та інвестують значні кошти в інновації та розробки.

Основною програмою фінансування досліджень і розробок в ЄС є Horizon Europe, яка діє з 2021 по 2027 роки. Вона призначена для підтримки досліджень і розробок у широкому діапазоні сфер, таких як охорона здоров'я, енергетика, цифрові технології, промисловість та транспорт. Бюджет програми становить 95,5 мільярдів євро, а метою програми є стимулювання інновацій та економічного зростання в ЄС [64].

Іншою програмою фінансування досліджень і розробок у 2022 році була Європейська дослідницька рада (ERC). Ця програма фінансує окремих дослідників та їхні команди для проведення передових досліджень у всіх наукових дисциплінах.

Комісія ЄС також підтримала дослідження та розробки в галузі інновацій через Інноваційну медичну ініціативу (IMI), яка є державно-приватним партнерством між ЄС та європейською фармацевтичною промисловістю. Програма співфінансує спільні дослідницькі проекти в галузі медицини.

Великобританія уже декілька років поспіль не є частиною цих програм та більше не підпорядковується інноваційній політиці ЄС, проте вона не пасе задніх та з кожним роком ставить нові амбітні цілі сфері розробок та НДДКР.

Наприкінці 2021 року тодішній прем'єр міністр Сполученого Королівства — Борис Джонсон - заявив, що він бачить свою країну як «наукову супердержаву». Прем'єр підкреслив, що дослідження та інновації є ключовими для досягнення цих амбіцій і уряд Великої Британії взяв на себе бажані зобов'язання збільшення інвестицій у дослідження та інновації [65].

Таким чином було проголошено наступні цілі та завдання:

- ✓ Збільшити державне фінансування НДДКР до 20 мільярдів фунтів на рік до 2024/25 рр. з метою досягти 22 мільярдів фунтів на рік до 2026/27 рр;
- ✓ Збільшити загальні інвестиції Великобританії в дослідження та розробки до 2,4% ВВП до 2027 року;
- ✓ Забезпечити статус Великобританії як «наукової супердержави» до 2030 р.

Брексит, безумовно вніс свої негативні корективи в амбітні плани уряду Великобританії, погіршивши загальну економічну ситуацію в країні. Проте, тішить те, що з недавньою швидкою зміною обличчя на посаді прем'єра Сполученого Королівства, всі керівники уряду сходяться на одній думці про те, що їх країна має досягнути статусу наукового локомотиву світу, підкріплюючи дані твердження збільшенням витрат на дослідження і розробки та сферу інновацій загалом.

Японія є однією з провідних країн світу за витратами на дослідження та розробки (НДДКР). Згідно з даними Світового банку, у 2020 році ця країна витратила 19,74 трлн японських ієн на дослідження та розробки, що еквівалентно 3,4% її валового внутрішнього продукту (ВВП). Це значно вище середньосвітового показника (2,2%).

Японський уряд активно втручається у справи стосовно вирішення науково-технічних завдань різного роду та масштабу. У країні створена розширена мережа державних органів, які формують науково-технічні пріоритети й розробляють оптимальні механізми стимулювання участі приватних компаній у пріоритетних проектах. Держава не виділяє багато коштів, а лише фінансує початок найризикованіших для приватного бізнесу НДДКР. Коли інноваційні проекти лише розробляються, тоді поступово починають залучатися приватні компанії, а на пізніших стадіях ці проекти реалізуються лише за допомогою приватних компаній [66].

Протягом останнього десятиліття країна постійно інвестувала значні кошти в науково-дослідні розробки, при цьому витрати неухильно зростали з року в рік. У 2015 році Японія виділила 17,9 трлн JPY на інвестиції в дослідження та розробки,

які зросли до 18,8 трлн JPY до 2018 року, а потім досягли 19,7 трлн JPY у 2020 році [62].

Це прагнення інвестувати в інновації відображається в кількох аспектах японського суспільства, включаючи його корпоративну культуру та технологічну майстерність. Багато японських корпорацій, таких як Sony, Panasonic і Toshiba, відомі у всьому світі своїми передовими продуктами, що демонструє, наскільки велика увага приділяється дослідницькій діяльності в країні. Дійсно, ці фірми стали наріжними галузями економіки Японії; їх присутність вказує на постійне прагнення до створення нових технологій, щоб сприяти тому, щоб нація стала рушійною силою розвитку та прогресу.

Історії успіху Японії виходять далеко за межі корпоративної сфери; його університети є відомими центрами промислової співпраці та інновацій, де щодня відбуваються новаторські досягнення. Ці амбіції призвели до локальних успіхів (наприклад, створення екосистеми, наповненої стартапами на ранніх стадіях) і міжнародного визнання (японські вчені отримали Нобелівські премії в різних галузях) [67].

У Канаді загальна координація підтримки інноваційної діяльності на федеральному рівні здійснюється Канадською Інноваційною Фундацією. Також відповідна діяльність у тій чи іншій формі здійснюється практично всіма органами федерального та провінційного управління країни. Головним принципом державного стимулювання інноваційного розвитку є застосування механізму прямої проектної підтримки технологічного розвитку, який у порівнянні з механізмом підтримки через надання різноманітних пільг має переваги адресності, прозорості та гнучкості, але пов'язаний з необхідністю здійснення прямих бюджетних виплат.

На початку 2023-го року канадський прем'єр міністр оголосив прагнення його країни інвестувати понад 470 мільйонів канадських доларів у науково-дослідні центри [68]. Очікується, що протягом наступних п'яти років програма дозволить створити та підвищити кваліфікацію сотень робочих місць у науково-дослідних центрах в Оттаві та Монреалі.

Дж. Трюдо, прем'єр-міністр Канади, також влучно додав та підкреслив на важливості даного рішення: «Продовжуючи підтримувати інновації, ми створюємо хороші робочі місця, зміцнюємо середній клас і гарантуємо, що Канада залишається світовим лідером у сфері технологій» [68].

Зважаючи на вищевказану інформацію, варто оцінити ефективність інноваційного розвитку даних країн. Це можна зробити за допомогою таких показників, як обсяг високотехнологічного експорту країни та його частка в загальному експорті країни. Для кращого розуміння проаналізуємо табл. 2.4.

Таблиця 2.4. – Обсяг високотехнологічного експорту, його частка в загальному експорті по країнах Великої сімки 2021-2022 рр. [69, 70]

	Роки	Обсяг високотехнологічного експорту країни, млрд\$	Частка високотехнологічного експорту країни в загальному експорті, %
США	2021	169,22	20
	2020	141,54	19
	2019	153,92	19
Німеччина	2021	209,74	15
	2020	182,35	15
	2019	208,15	16
Франція	2021	97,53	22
	2020	87,12	23
	2019	120,53	27
Великобританія	2021	66,7	24
	2020	58,14	23
	2019	76,89	23
Японія	2021	116,51	18
	2020	102,75	19
	2019	103,9	17

Продовження табл. 2.4.

	Рок и	Обсяг високотехнологічного експорту країни, млрд\$	Частка високотехнологічного експорту країни в загальному експорті, %
Італія	2021	38,88	8
	2020	32,89	9
	2019	32,55	8
Канада	2021	29,09	15
	2020	25,57	15
	2019	31,54	16

Загалом варто відзначити, що практично всі країни Великої сімки мають достатньо високі показниками обсягу експорту високотехнологічної продукції, що в свою чергу свідчить про розвиток високотехнологічної промисловості та про удосконалення цього сектору в економіці.

Найменше виробляє та експортує високотехнологічну продукцію Канада та Італія, що не дивно, дивлячись на табл. 2.4., де ці країни також відзначилися найнижчим рівнем витрат на інновації та НДДКР. Окрім цього, підсумовуючи всю вищезгадану інформацію, ми спостерігаємо і відносну відсталість цих країн від своїх колег по клубу за різними макроекономічними показниками. Тому, можна дійти висновку, що рівень економічного розвитку напряму залежить від прагнення країн інвестувати в інновації, розвивати високотехнологічний сектор та освоювати нові технології. Розвиток високотехнологічного експорту спонукає до вкладення коштів у дослідження та розробки, до посилення рівня інноваційної діяльності та підвищення кваліфікації робочої сили. І навпаки – країна, що відзначається високим показником витрат на інновації та НДДКР, лідирує у розвитку сектору високих технологій, що в сучасному світі є прямим шляхом до економічного зростання, розвитку та першості у світовій економічній системі.

Все було б чудово, країни б продовжували набирати оберти та економічно зростати, якби не одне «але», про яке, було згадано вище. Причина цьому «але» - росія і її загарбницька політика. Саме розпочата цією країною війна на території

України спричинила невідворотні наслідки, які вплинули на світову економіку миттєво та масштабно.

Російська агресія призвела до значного негативного впливу на науково-дослідну діяльність. Вона порушила ланцюги поставок, пошкодила інфраструктуру та знищила науково-дослідні об'єкти та обладнання. Окрім цього, воєнні дії на території нашої країни, відвернули увагу світу від науково-дослідних робіт і ускладнили планування та інвестування в довгострокові проекти через невизначеність і нестабільність, спричинені війною.

Поточна геополітична ситуація створила саме цю невизначеність навколо глобальної безпеки. Нещодавнє повідомлення Європейської комісії «Towards a green, digital and resilient economy: our European Growth Model» підтверджує відданість просуванню програми сталого зростання ЄС через міжнародні партнерства [64]. Погіршення відносин між Україною та Росією, кульмінацією якого стало вторгнення в Україну, виявило значну вразливість і підкреслило необхідність прискорення економічної трансформації ЄС. Неочікуваний фактор російського вторгнення в Україну має далекосяжний вплив на глобальні геополітичні відносини, вимагаючи зменшення промислової залежності в стратегічних секторах шляхом реструктуризації економіки, що, ймовірно, вплине на інновації. Водночас війна має негативний вплив на процвітаючу технологічну екосистему України, посилює тенденції повторного використання мікросхем і посилить їх глобальний дефіцит.

Зі зниженням економічного зростання по всьому світу, також очікується суттєве скорочення інвестицій у дослідження та розробки, за винятком аерокосмічної та оборонної промисловості, які, як прогнозується, мають зростати. Також було заявлено, що такі компанії, як Maryland і Lockheed-Martin, обговорювали збільшення виробництва зброї для України (обговорення нібито велось з керівниками збройних сил США) [64].

Отже, провівши короткий аналіз ресурсу країн Великої сімки у 3-х важливих сферах, можна підсумувати, що загалом усі країни відзначаються активністю в інвестуванні, фінансових операціях та торгівлі. Саме це і є

визначальним чинником їх конкурентноспроможних позицій у світовому виробництві, інтернаціоналізації їх національних господарств та могутності економік.

2.4. Стратегічні пріоритети України як майбутнього члена глобальної лідерської спільноти

24/02/2022 – ця дата стала початком не тільки нового масштабнішого етапу російсько-української війни, що вже точиться століттями, але й заклала основи українсько-європейського цивілізаційного зламу.

Кожен день - це трагедія кожного українця, яка супроводжується масовими вбивствами, нелюдськими безчинствами, мародерствами, зруйнованими містами, селами, історичними пам'ятками, скаліченими долями тисяч людей. Але дана війна залишить слід не тільки в пам'яті цілої нації, а матиме свій визначальний вплив на долю усього цивілізованого світу. І варто розуміти, що лише від нас може залежити те, яким буде цей новий світ і яке місце посідатиме Україна в ньому.

Російсько-українська війна — це не протистояння за економічне становище переможця чи переможеного, це також не битва через внутрішні суперечності чи певні інші проблеми, це не сутичка путіна із Зеленським – це війна волі проти рабства, безпеки проти небезпеки, піднесення проти регресу, минулого проти майбутнього. Лідер даного протистояння значно вплине на світовий лад, задасть темп розвитку нового світу та визначить його базові цінності. Повертаючись до сторінок історії, склалося так, що битва двох полюсно протилежних ціннісних просторів у ХХІ сторіччі має місце якраз на кордонах між Україною та росією, між країною з безмежним потенціалом та закам'яним минулим.

Наша держава вже давно зробила свій цивілізаційний вибір у сторону демократії та пройшла непростий шлях, який пройшли усі інші європейські країни свого часу. На сторінках історії не знайдеться моменту, коли незалежна Україна брала участь або розпочинала збройні конфлікти на територіях інших держав у якості агресора, відомі лише факти, коли вона захищала себе. Зараз ж наша країна захищає усю Європу.

Суперечливе минуле країни, коли вона добровільно відмовилась від ядерної зброї - головної гарантії своєї безпеки – загострює питання безпечного майбутнього, зважаючи на те, що ми “нагороджені” сусідом, який живе реаліями ХХ сторіччя та сприймає погрози, анексії та привласнення чужого, руйнування і вбивства як нормальні явища. Як би болісно та сумно це не звучало, але увесь світ має можливість відчувати цей жах на собі, лише через те, що існуємо ми — нація, що абсолютно чітко відчуває колективну відповідальність, історичну справедливість та віру в правильність обраного вектору.

На щастя, чи на жаль, історія характеризується циклічністю, а світ не має іншого вибору, окрім як зіштовхнутися із загрозами, що нестимуть країни, які свідомо обрали шлях регресу, деградації та живуть антигуманною ідеологією. Тому справа захисту та безпеки України – це не тільки справа ймовірної стратегічної зацікавленості окремих держав, але й свідомий вибір кожної країни зокрема зробити впевнений крок назустріч новій архітектурі безпеки світу.

У свій час «План Маршалла» також був направлений на сприяння вагомому історичному вкладу в нову світову архітектуру, що визначила шлях його розвитку на майбутні 80 років. Зараз спостерігаємо новий епохальний злам, коли зло відкрито та відверто зняло свою маску та показало себе «у всій красі». Проте ще не усі країни зайняли чітку позицію у цій війні.

Звісно, не зважаючи на нашу стійкість та героїзм, перед Україною, безперечно стоїть ще величезна кількість викликів, які нам конче потрібно подолати. Насамперед, нам слід зробити те, що жодного разу не вдалося за період Незалежності - змінити систему управління державою. Ми маємо також закласти засади потужної економіки, бо спроби відбудови пострадянської економіки 20 сторіччя, які ми робили протягом останніх 30-ти з лишнім років, з крахом провалилися. Оскільки за роки незалежності нам так і не вдалося стати вагомим суб'єктом міжнародних відносин, зараз важливо зайняти свою нішу на геополітичній арені.

Таким чином, ми вже зробили важливий ціннісний вибір, але поки не обдумали механізми, що дають можливість рухатись країні вперед. Зараз перед

нами відкрите велике вікно можливостей, а правильний шлях лише один: твердо стрибнути у економіку 21 сторіччя, створити точну стратегію зовнішньої політики і врешті-решт – здобути перемогу над «смертю» та «темрявою».

Аналізуючи недалекосяжні перспективи України та бачучи прагнення її громадян до кращого життя, доцільно виділити наступні стратегічні пріоритети для нашої держави, які сприятимуть її інтеграції у глобальну лідерську спільноту.

1) Насамперед, *економічний розвиток*. Україна повинна працювати над підвищенням рівня життя своїх громадян та створенням робочих місць. Це можна досягти через залучення іноземних інвестицій, стимулювання експорту, підвищення конкурентоспроможності своїх підприємств та розвиток інноваційної економіки. Безумовно, війна наклала свій гальмівний відбиток на нашу економіку, проте вона не триватиме вічно. Тому вже зараз варто замислитися над дієвими механізмами, які зможуть оперативного повернути економіку до її довоєнного стану, а, згодом, і перевершити ці показники.

Важливо відзначити, що головною передумовою для організації післявоєнної відбудови української економіки є одержання стійких безпекових гарантій, що унеможливлуватимуть повторення бойових дій на території України.

Після забезпечення такої базової умови головними кроками післявоєнної відбудови нашої економіки повинні бути:

- відбудова ушкоджених або повністю знищених об'єктів інфраструктури та майна;
- оперативний та ефективний перезапуск економічної діяльності;
- повернення в Україну якомога більше людського ресурсу - переселенців, ВПО, біженців, сприяючи їх залученню до економічних процесів;
- створення фундаменту для стійкого та поступального економічного росту.

Найголовнішими фінансовими джерелами повоєнної відбудови України мають стати репарації від росії та фінансове сприяння міжнародної спільноти. Щодо останньої, то найбільшої фінансової підтримки варто очікувати від таких

світових гравців, як Світовий банк, МВФ, ЄС з його інституціями та від урядів країн-партнерів.

Досить ймовірною також виглядає можливість формування Трастового фонду солідарності з Україною, що буде призначений для сприяння, залучення та розподілу міжнародної допомоги.

2) Наступне, на чому варто зосередити увагу, це Україна в системі *міжнародних відносин*. Україна повинна продовжувати активно співпрацювати з іншими країнами та стати повноправним членом європейської та світової спільноти. Це включає зміцнення співпраці з країнами-партнерами, участь у міжнародних організаціях та підтримку спільних міжнародних ініціатив.

Як би прикро та сумно це не звучало, але саме російсько-українська війна, розпочата у 2022 році, посприяла нашій інтеграції у світове співтовариство, та побудувала стійкий фундамент для зміцнення міжнародних зв'язків з більшістю держав світу. Зараз, після нещодавнього візиту прем'єр міністерки Естонії *Kaia Kalas*, що відбувся 24 квітня 2023 року, досить оптимістично виглядає наше перспектива вступу до НАТО [71]. Політикиня провела переговори з президентом України Володимиром Зеленським та підписала спільну декларацію про засудження повномасштабного вторгнення росії в Україну.

У контексті саміту НАТО у Вільнюсі сторони погодили майбутню «співпрацю, щоб визначити шлях, який допоможе Україні наблизитися до членства в НАТО та прокласти шлях для вступу України в НАТО, як тільки дозволять умови» [71].

Ще більш перспективним виглядає наше повноправне членство у Європейському Союзі. У лютому цього року Президентка Єврокомісії *Урсула фон дер Ляєн* зазначила, що Україна точно стане частиною ЄС, особливо зважаючи на її амбітний підхід до реформування урядової та промислової системи [72]. І робимо ми це не лише тому, що це умови вступу та цього від нас чекає Союз, але насамперед тому, що шлях до Європи, це шлях до сильнішої України, чого так прагне кожен із нас.

День, коли наша держава стала країною-кандидатом на вступ до ЄС, став новим початком для України. Проте Європа визнає також те, що це і новий початок для неї. Наша мужність надихнула європейське співтовариство, та внесла нові сенси у діяльність ЄС. Тож, бачимо, що можливостей у нас багато, залишається лише справа часу та якнайшвидшої Перемоги.

3) *Наука та інновації*. Ні для кого не секрет, що наукова діяльність — це двигун прогресу, насамперед економічного. Від періоду здобуття незалежності українці доволі критично відносилися до вкладу держави в розвиток науки. Зараз, в умовах повномасштабного вторгнення, будь-який суспільний осуд повинен бути абсолютно конструктивним і виходити на більш якісний рівень, що зумовлений чіткими і змістовними пропозиціями. В той же час держава повинна усвідомлювати необхідність наукових досліджень, бо перезапустити економіку без високоякісної науки дуже важко, ба-більше - неможливо. Дана теза була доведеною досвідом більшістю країн світу.

Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Німеччина — це лідерська трійка країн за науковим імпаком. Аналогічні країни мають найвищий ВВП у світі, адже рівень розвитку економіки держави та її науковий імпакт вчених дуже тісно переплітаються. Тож, інвестуючи в економіку, є можливість надіятися на результат тільки тоді, коли одночасно інвестуємо гроші і в науку. Таке явище має назву інноваційна економіка.

У повоєнний час ми маємо хорошу можливість вивести на новий рівень наш науковий імпакт, зважаючи на посилену міжнародну наукову співпрацю наших вчених. З початком повномасштабного вторгнення незліченна кількість світових вчених та наукових співтовариств виступили з словами підтримки України та наших вчених. Закордонні колеги України бажають брати участь у відновленні та розширенню української науково-дослідної системи. Таке прагнення в свою чергу створює можливості для залучення науково-дослідних коштів кожним українським науковцем окремо, проте, беручи до уваги сувору міжнародну конкуренцію та доволі кволе сприяння вченим нашою країною, таке одержання міжнародних наукових грошей нашими науковцями змушує згадати відомий у стародавній

Спарті курс агоге, або більш зрозумілою мовою — своєрідний курс молодого бійця, який на певному етапі передбачав виживання в умовах дикої природи, де людина мала добувати їжу самотужки. У випадку України та її науки цієї їжею виступають наукові гроші.

Саме тому сьогоднішня тимчасова ситуація дає можливість нашій країні стати врешті-решт єдиним цілим із наукою, посприявши її витягненню із довготривалого забуття.

Вчені Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки довгий час працювали над розробкою методу прогнозування зміни кількості науковці у призмі двох сценаріїв. Відповідно до першого сценарію, до 2035 р. чисельність вчених в Україні зменшиться у 4,6 рази, що «можна буде вважати завершенням остаточної ліквідації української науки». За сценарієм номер два, для того, аби до 2035 року стати ближчою до європейських показників, нашій країні необхідно кожні 5 років двічі збільшувати приплив молоді, не допускаючи втрат більше ніж 1% дослідників у віковій групі від 30 до 59 років та 5% — дослідників, старших 60-ти років [73, с. 171].

Таким чином план розвитку науки повинен вміщати наступні пункти [74]:

- По-перше — варто збільшити фінансування науки з 0,41% до 2% ВВП.
- По-друге — необхідно посприяти приходу молоді. Негативна тенденція повинна бути зміненою на позитивну, що допоможе повернути чисельність науковців до показника 2013 року — майже три тисячі молодих вчених.
- По-третє — заробітна плата вченим, особливо молодим, має бути підвищеною до позначки, вищої ніж середня зарплата в Україні.
- По-четверте — закупівля науково-дослідного обладнання має проводитися на більш масштабному та якіснішому рівні, ніж ми маємо зараз.

Якщо не виконати даних пунктів, то під впливом вищезгаданих недоліків «відплив мізків» до європейських країн призведе до краху нашої науки, а бажання збільшити імпакт вітчизняної науки та відбудувати економіку зведуться нанівець.

Отже, Україна має абсолютно всі карти в своїх руках, аби стати провідною державою ХХІ сторіччя. Ми забезпечені підтримкою світового співтовариства, а прагнення наших громадян до кращого життя не зрівняється з будь-якою непереможною силою. Зараз залишається лише справа часу та наших відважних військових, які боронять наше сьогоднішнє та борються за таке бажане лідерське майбутнє.

ВИСНОВКИ

Отже, провівши аналіз теоретичного підгрутя сутності глобального лідерства, можна дійти висновку, що це явище являє собою якісно нову реальність XXI ст., що стала головним об'єктом сучасних економічних досліджень. Кожен вчений розробив власні підходи для визначення визначальних рис країни-лідера та країни-аутсайдера, проте більшість із них сходяться на єдиному баченні факторів, які сприяють досягнення державою статусу глобального лідера. Серед них варто виділити наступні чинники: всеохоплююча експансіоністська модель поведження ТНК, системна інтернаціоналізація факторної мобільності, регіонально-континентальне акумулювання світогосподарського розвитку, універсальна інституціоналізація ринку, регулятивна лібералізацію та гармонізація.

Найбільш розвиненими країнами світу вважають групу Великої сімки – неформальний міжнародний клуб таких провідних країн світу як США, Німеччина, Франція, Великобританія, Японія, Італія та Канада, що має значний вплив на світове господарство. Кожна з цих країн характеризується певними особливостями її історичного розвитку, що і вплинуло на формування її сучасного стану економіки та закріплення за нею статусу «глобального лідера».

В даній роботі ставилося питання аналізу основних соціально-економічних показників розвитку даних розвинених країн світу для визначення умов досягнення країнами глобального лідерства та їх впливу на світ. Проаналізувавши статистичні дані, я виявила фактори, що сприяють досягнення країною статусу глобального лідера та дослідила динаміку основних макроекономічних показників за останні декілька років.

Також при аналітичному огляді було виявлено деякі закономірності та спільні риси певних держав у створенні потужної, конкурентноздатної економіки. Низка аналітичних таблиць дали нам уявлення про основи лідерства даних держав та сформуvalи розуміння реалій та тенденцій світового господарства. Основне на чому концентрують свою увагу розвинені країни світу, які прагнуть посилити свій вплив у світі – це розширення та укріплення позицій у зовнішній торгівлі,

досягнення лідерства на світовому фінансовому ринку та орієнтація на інноваційну модель економіки.

Країни групи Семи значно відрізняються між собою у ступенях розвитку цих трьох важливих сфер, але, при аналізі відповідних макроекономічних показників, помітно загальну тенденцію до щорічного нарощування масштабів їх діяльності.

Наступне завдання, яке необхідно було висвітлити – це визначити сучасні стратегічні пріоритети економічного розвитку та орієнтири розвинених країн світу у XXI ст. Тож провівши певні аналітичні дослідження та ознайомившись із допоміжними джерелами інформації, я підсумувала, що всі країни-члени орієнтуються на довгострокову перспективу, інвестуючи у розробки та освоєння нових технологій. Інновації стали рушієм економічного розвитку цих країн, виводячи їх лідерські сходинки у міжнародній економічній системі.

Досить актуальним стало висвітлення питання допомоги Україні через спричинену росією війну. Тут варто наголосити на оперативності управлінських рішень усіх держав щодо нагальних проблем із озброєнням та гуманітарною допомогою, що певною мірою пом'ягло економічні наслідки та зменшило ймовірні фронтові втрати.

Ще одним завданням було визначити основні перспективи України як майбутнього члена глобальної лідерської спільноти. Отже, провівши аналіз передбачень на наше повоєнне майбутнє, можна підсумувати, що ми маємо усі шанси досягнути статусу лідерської держави у досить короткий проміжок часу. Серед можливостей варто виділити нашу пришвидшену інтеграцію до НАТО та ЄС, відкритість світової спільноти у питаннях нашого економічного відновлення та науково-інноваційний потенціал нашої країни. Більше того, варто відзначити наскільки мужніми та витривалими є українці, які точно після Перемоги прагнутимуть до якісно нового життя та виведення України на шлях закріплення за нами статусу глобального лідера.

Обґрунтувавши роль розвинених країн світу, зокрема Великої сімки, у сучасних міжнародних економічних відносинах, можна з впевненістю сказати, що

важливість цього клубу вимірюється не тільки у макроекономічних показниках, що були проаналізовані, але також її можна зрозуміти, відвідавши ці країни та відчувши зовсім інший рівень життя суспільства та добробуту їх громадян. Тож сподіваємося, що в найближчому майбутньому нам не доведеться перетинати кордон, в пошуку цих відчуттів, а всі можливі блага, та навіть більше, ми відчуємо всередині нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Organski A. The War Ledger / A. Organski, J. Kugler. – Chicago: University of Chicago Press, 1980.
2. Басняк Ю. Методологічні підходи у тлумаченні сучасних трансатлантичних відносин: школа неореалізму / Ю. Басняк // Історико-політичні проблеми сучасного світу. – 2015. – Т. 29-30. – С. 266.
3. Hay C. Political Analysis: A Critical Introduction / C. Hay // Houndsmills: Palgrave Macmillan. – 2002. – Р. 21.
4. Чугаєв О. А. Глобальні виміри економічної сили країни: монографія / О. А. Чугаєв. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. – с. 42.
5. Perru F. Les Techniques quantitatives de la piar Economic et societe / F. Perm. – Paris: Economic, 1969.
6. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку: монографія / Я. М. Столярчук. – К.: КНЕУ, 2009.
7. Amin S. Unequal Development: An Essay on the Social Formations of Peripheral Capitlism. N. Y.: Monthly Review Press, 1976.
8. Biersteker T. J. Distortion or Development? Contending Perspectives on the Multinational Corporation. Cambridge, MA: MIT Press, 1978.
9. Romer P. M. Increasing returns and Long Run Growth // Journal of Political Economy. – 1986. - № 5. – Р. 1002-1037.
10. Frankel M. Obsolescence and Technological Change in a Mature Economy // American Economic Review. – 1955. - № 55 (3). Р. 296-319.
11. Шлапак А. В. Конкурентне лідерство США: глобальна парадигма і стратегічні пріоритети: монографія / Алла Василівна Шлапак. – К.: КНЕУ, 2019.
12. Шепелєв М. А. Концепції гегемонії у сучасній геополітичній науці / М. А. Шепелєв // Грані. – 2013. - № 8 (100). - С. 73.
13. Мельничук Н. Лідерство США в умовах глобальних трансформацій / Н. Мельничук // Політичний менеджмент. – 2013. - № 1-2. – С. 205.

14. Чугаєв О. А. Сучасні детермінанти економічної сили країн / О. Чугаєв // Міжнародна економічна політика. – 2017. № 1 (26). – С. 120.
15. The World Bank Statistics / GDP (current US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD>
16. The World Bank Statistics / GDP, PPP (current international \$). URL: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?most_recent_value_desc=true
17. The World Bank Statistics / GDP per capita (current US\$). URL: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?most_recent_value_desc=true
18. The World Bank Statistics / GDP, PPP (current international \$). URL: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?most_recent_value_desc=true
19. Global Wealth Report 2022 / Credit Suisse Research Institute. URL: [file:///C:/Users/Тетяна/Downloads/global-wealth-report-2022-en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Тетяна/Downloads/global-wealth-report-2022-en%20(1).pdf)
20. World Energy & Climate Statistics – Yearbook 2022 / EnerData. URL: <https://yearbook.enerdata.net/total-energy/world-consumption-statistics.html>
21. Subramanian A. Eclipse: Living in a Shadow of China’s Economic Dominance. — Washington D. C.: Peterson Institute for International Economics, 2011. — 236 p. — p.191.
22. RMB Tracker Monthly reporting and statistics on renminbi (RMB) progress towards becoming an international currency? March 2018. P. 3. – URL: <https://ebook.ntu.edu.sg/rmb-tracker-monthly-reporting-and-statistics-mar-2018.html>
23. Brzezinski Z. The grand chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives – New York: Basic books, October 1997. – 240 p. / Пер. з англ. О. Ю. Уральської. – М.: Міжнародні відносини, 1998. – 255 с.
24. Годлюк А.М / Американське лідерство в XXI столітті : наукова стаття – URL: <http://elibrary.ivinas.gov.ua/4167/1/Годлюк9.pdf>

25. Томків О.Я Транснаціональні корпорації США та співпраця їх з Україною: курсова робота – URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23206/1/Томків%20О.Я..pdf>
26. Кіктенко В. О. Шляхом модернізації до глобального лідерства: до 70-річчя утворення КНР. – 2019. URL: <https://sinologist.com.ua/kiktenko-v-o-shlyahom-modernizatsiyi-globalnogo-liderstva-70-richchya-utvorenniya-knr/>
27. China's GDP Examined: A Service-Sector Surge / Investopedia. – 2022. URL: <https://www.investopedia.com/articles/investing/103114/chinas-gdp-examined-servicesector-surge.asp>
28. Міжнародна економіка : підручник / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук. — К. : КНЕУ, 2014. — 762 с.
29. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, Н. С. Логвінова та ін.]; За редакцією Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, І. В. Ліганенко: [2-ге вид.] К.: Центр учбової літератури, 2009. 356 с.
30. Аналіз економічної стратегії розвитку Японії : наукова стаття / Крисюк Л.М, Чебанова А.І., Куликов Д.В. — URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/29.pdf Федякина Л. Н.
31. І.М. Баркалова / Формування економічної політики Німеччини в контексті політичних змін у 1950-і рр. : наукова стаття - URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/Nrs_2011_4_4.pdf
32. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко. – К. : Знання, 2009. – 751 с
33. Deutsche Bank Research : Beacon of stability: The foundations of Germany's success / David Folkerts-Landau, Stefan Schneider - URL: https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_EN-PROD/PROD000000000441807/Beacon_of_stability%3A_The_foundations_of_Germany's_.pdf?undefined&reload=MEh7g0s2k8RIVcG5kmu/musNU9JGFTU b8YE5TCD~22Rt~eXzX9SRZ8j/Xd~76Uo9MmoWPfeDnRVFdHdeIhl2Hw==

34. Fortune Global 500 — URL: <https://fortune.com/global500/>
35. Василевич Ю. В. Соціально-політичні та країнознавчі студії: навчально-методичний комплекс. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2017. – С. 17.
36. Кобернік С. Г. Географія : підручн. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко. — Харків : Оберіг, 2010. — 304 с. URL: http://informatics.net.ua/pidruchnik/geography_kobernik.pdf
37. Ратушняк Н. О. / Торговельне регулювання у відносинах України з Європейським Союзом: КДР. - Тернопіль, 2020. – 91 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41511/1/2020_%20ЕМЕМ-21_%20Ратушняк%20Н.pdf
38. The World Bank Statistics / Exports of goods and services (% of GDP). URL:https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?most_recent_value_desc=true
39. The World Bank Statistics / Exports of goods and services (current US\$). URL:https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?most_recent_value_desc=true
40. The World Bank Statistics / Imports of goods and services (% of GDP). URL:https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.ZS?most_recent_value_desc=true
41. The World Bank Statistics / Imports of goods and services (current US\$). URL:https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?most_recent_value_desc=true
42. ДІЯ. Бізнес / Експортний напрям – США. - URL: <https://export.gov.ua/country/109-ssha>
43. ДІЯ. Бізнес / Експортний напрям – Німеччина. - URL: <https://export.gov.ua/country/101-nimechchina>
44. ДІЯ. Бізнес / Експортний напрям – Франція. - URL: <https://export.gov.ua/country/115-frantsiia>

45. ДІА. Бізнес / Експортний напрям – Великобританія. - URL: https://export.gov.ua/country/78-velika_britaniia
46. ДІА. Бізнес / Експортний напрям – Японія. - URL: <https://export.gov.ua/country/120-iaponiia>
47. ДІА. Бізнес / Експортний напрям – Канада. - URL: <https://export.gov.ua/country/90-kanada>
48. ДІА. Бізнес / Експортний напрям – Італія. - URL: <https://export.gov.ua/country/89-italiia>
49. У Канаді заборонили пластикові пакети та посуд / KARPAT.IN.UA. – Червень 2022. - URL: <https://life.karpat.in.ua/?p=107916&lang=uk>
50. Fukushima triggered Germany's nuclear phaseout / March 2021. - URL: <https://www.dw.com/en/how-fukushima-triggered-germanys-nuclear-phaseout/a-56829217>
51. From Momentum to Action: President Biden’s Budget Shows Tangible Support for Nuclear, Existing and New / June 2021. - URL: <https://www.nei.org/news/2021/from-momentum-to-action-president-bidens-budget>
52. Japan’s carbon goal is based on restarting 30 nuclear reactors / October 2021. - URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/10/17/national/carbon-goal-nuclear-reactors/>
53. EU states split on listing nuclear energy as 'green' / November 2021. - URL: <https://www.dw.com/en/eu-states-split-on-classifying-nuclear-energy-as-green/a-59792406>
54. World Nuclear Association / Nuclear Power in France 2023. - URL: <https://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-a-f/france.aspx#:~:text=France%20derives%20about%2070%25%20of,billion%20per%20year%20from%20this.>
55. Кам’янецька О.В / Система державної підтримки експортерів у розвинених країнах : наукова стаття. - URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Kam-yanetska-O.V.pdf>

56. The 2021 Global Financial Centres Index 29 – Full Ranking. URL: <https://www.caproasia.com/2021/03/18/the-2021-global-financial-centres-index-29-full-ranking/>
57. The Global Financial Centres Index. URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centres-index/>
58. City of London Stumbles In Its Own Ranking of Finance Centers / March 2023. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-03-29/city-of-london-stumbles-in-its-own-ranking-of-finance-centers?srnd=premium-europe>
59. London Beats Dubai as Top City for Foreign Investment in Finance / April 2022. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-25/london-beats-dubai-as-top-city-for-foreign-investment-in-finance>
60. Падіння економіки Японії сягнуло рекордних значень через пандемію / Серпень 2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-japan-covid-19/30788029.html>
61. Фінансовий центр Торонто вражає темпами розвитку. URL: <https://immigrant.today/canada/15784-finansovyj-centr-toronto-porazhaet-tempami-razvitiya.htm>
62. Spring 2022 Issue: 2022 Global R&D Funding Forecast / April 2022. URL: <https://www.rdworltonline.com/spring-2022-issue-2022-global-rd-funding-forecast/>
63. The White House: Inflation Reduction Act Guidebook. URL: <https://www.whitehouse.gov/cleanenergy/inflation-reduction-act-guidebook/#:~:text=The%20Inflation%20Reduction%20Act%20is,technology%2C%20manufacturing%2C%20and%20innovation.>
64. Investing in R&D in 2023 Makes More Sense, in a Different Way. 2022 R&D Outlook. URL: <https://www.rvmagnetics.com/investing-in-r-d-in-2023-makes-more-sense-in-a-different-way-2022-r-d-outlook-152>
65. The Royal Society: Investing in UK R&D / December 2021. URL: <https://acmedsci.ac.uk/file->

<download/93322427#:~:text=In%202021%2F22%2C%20the%20UK,%20£14.8%20billion%20in%20R%26D5.&text=The%20Government%20has%20committed%20to%20R%26D%20was%202.47%25%20of%20GDP.&text=Source%3A%20ONS%202021%20Gross%20domestic,and%20development%2C%20UK%3A%202019>.

66. Паризький І. В. Зарубіжний досвід державного управління інноваційно-технологічним розвитком економіки: наукова стаття // Економічний простір №118. – 2017. С. 60-71. URL: file:///C:/Users/Тетяна/Downloads/ecpros_2017_118_8.pdf

67. Japan's commitment to investing in R&D / March 2023. URL: <https://innovolo-group.com/innovation-en/innovation-insights-en/japans-commitment-to-investing-in-rd/>

68. Ericsson and the Government of Canada to invest more than CAD 470 million in R&D centres / April 2023. URL: <https://www.ericsson.com/en/press-releases/2023/4/ericsson-and-the-government-of-canada-to-invest-more-than-cad-470-million-in-rd-centres>

69. The World Bank Statistics / High-technology exports (% of manufactured exports). - URL: <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.MF.ZS>

70. The World Bank Statistics / High-technology exports (current US\$). - URL: <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD>

71. Україна «як член ЄС і НАТО є важливою для майбутнього європейської безпеки» – декларація Зеленського і Каллас / Радіо Свобода – 24 квітня 2023. - URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-kallas-deklaratsia/32377485.html>

72. Урсула фон дер Ляєн: Україна буде членом ЄС. Рік тому ніхто не уявляв вашу швидкість / Європейська Правда – 2 лютого 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/02/2/7155414/>

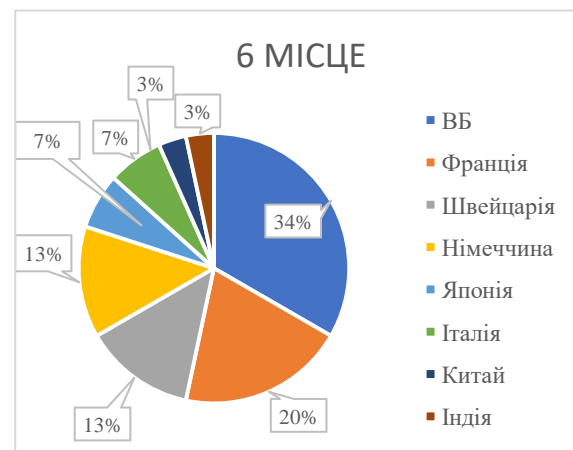
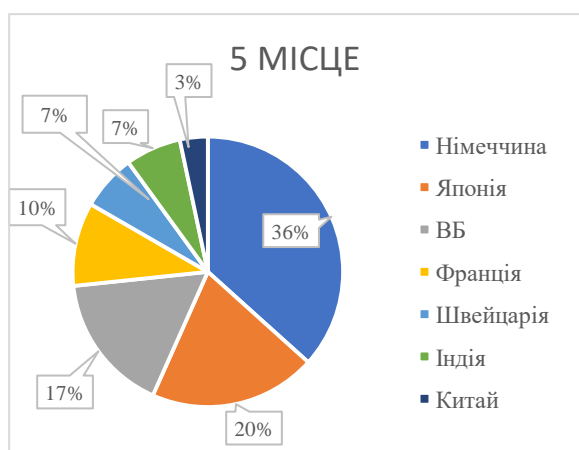
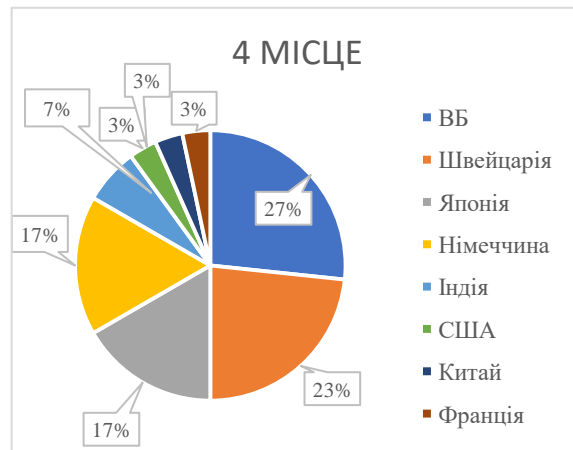
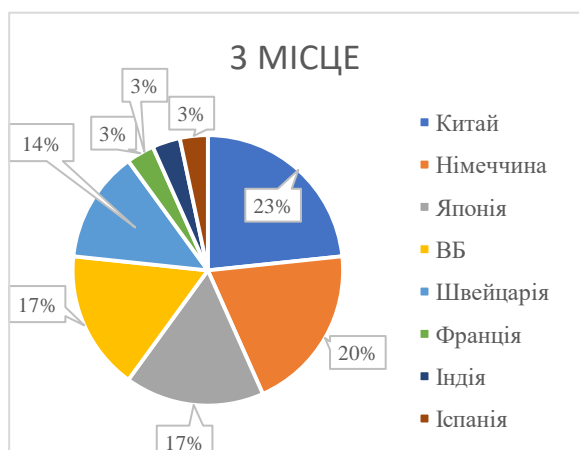
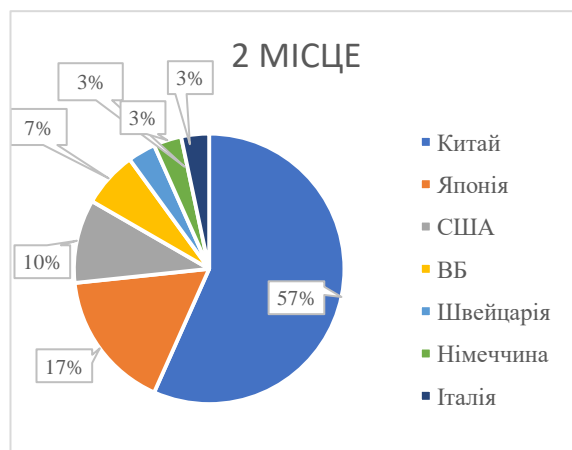
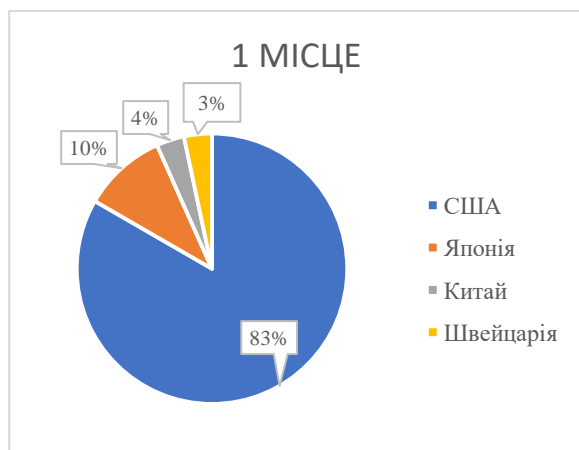
73. Центр Разумкова: Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ; за ред. О. Пищуліної, Т. Юрочко, М. Міщенко. К.: Центр Разумкова, 2018. 368с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf

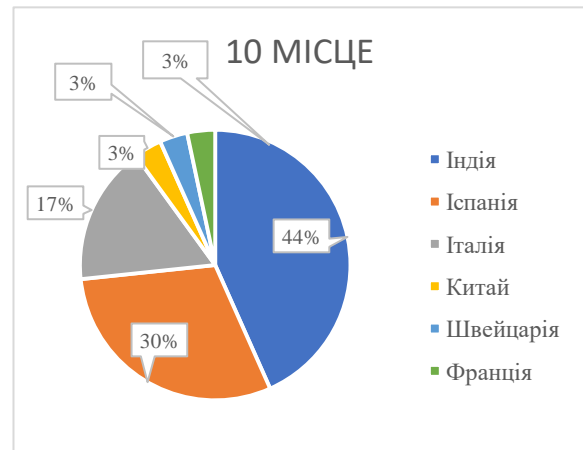
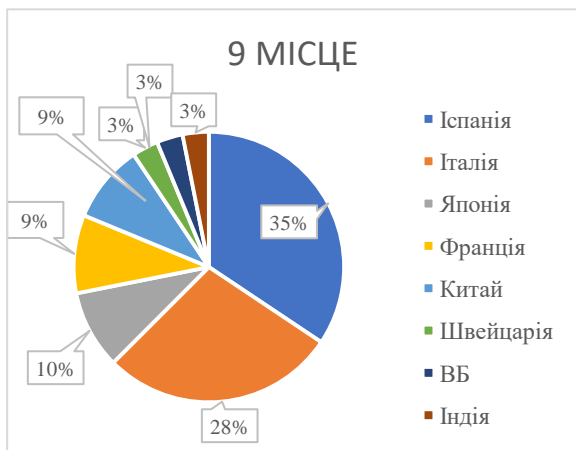
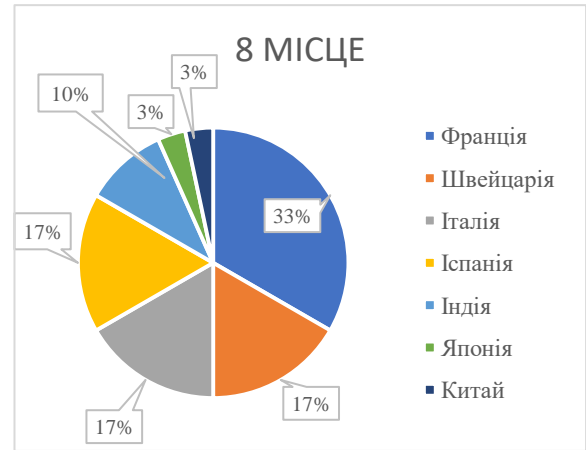
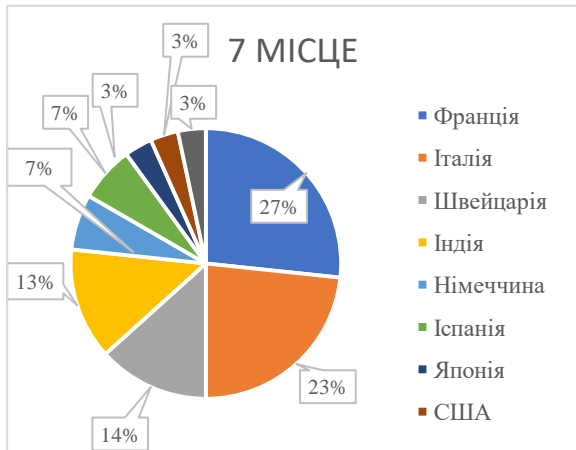
74. Як має розвиватися українська наука після війни / Дзеркало тижня – квітень 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/jak-maje-rozvivatisja-ukrajinska-nauka-pislja-vijni-.html>
75. Соціальне опитування із завданням «Проранжуйте країни за ступенем глобального лідерства у світі (на вашу суб'єктивну думку)». URL: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfrgQmY1qQSMj1rGXAwoIkEJXB L14P2Rt4RSCiDQE4092iLoA/viewform>
76. Результати проведеного соціологічного дослідження. URL: https://docs.google.com/forms/d/13Q3S0e_DrAheuQ7SyAo4Qa8-joMhSW2YMsmug0lCIDc/edit#question=2119750152&field=1191981654
77. WTO: Global Trade Outlook and Statistics 2022. - URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_outlook23_e.pdf
78. Global Trade Outlook 2022. High global trade volume growth in 2021 and significant moderation in 2022. Supply chains disruption is likely to continue in the first half of 2022. - URL: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/mi/research-analysis/Global-Trade-Outlook-2022.html>
79. S&P Global: Outlook for Global Trade in 2020. - URL: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/mi/research-analysis/outlook-for-global-trade-in-2020.html>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ ІЗ ЗАВДАННЯМ ПРОРАНЖУВАТИ КРАЇНИ ЗА СТУПЕНЕМ ЇХ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА У СВІТІ [75, 76]

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Загальна характеристика експорту та імпорту країн Великої сімки 2019-2021 рр. [77, 78, 79]

Експорт									
		Товарів				Комерційних послуг			
	Роки	Місце в рейтингу	Обсяг, млрд. \$	% від світового експорту	Річний приріст, %	Місце в рейтингу	Обсяг, млрд. \$	% від світового експорту	Щорічний приріст, %
США	2021	2	1,75	7,9	23	1	0,77	12,9	10
	2020	2	1,43	8,1	-13	1	0,68	13,9	-20
	2019	2	1,6	8,7	-1	1	0,85	14,1	2
Німеччина	2021	3	1,63	7,3	18	4	0,37	6,2	22
	2020	3	1,38	7,8	-7	3	0,31	6,2	-11
	2019	3	1,49	7,9	-5	3	0,34	5,5	-1
Франція	2021	9	0,59	2,6	20	6	0,3	5	19
	2020	9	0,49	2,8	-14	6	0,25	5	-17
	2019	6	0,57	3	-2	4	0,29	4,7	-2
Великобританія	2021	14	0,47	2,1	17	2	0,42	6,9	9
	2020	12	0,4	2,3	-14	2	0,34	6,9	-16
	2019	10	0,47	2,5	-4	2	0,41	6,8	2
Японія	2021	5	0,76	3,4	18	10	0,16	2,7	4
	2020	5	0,64	3,06	-9	10	0,16	3,2	-23
	2019	5	0,71	3,7	-4	10	0,2	3,3	6
Італія	2021	8	0,61	2,7	22	18	0,1	1,7	19
	2020	8	0,5	2,8	-8	15	0,09	1,8	-28
	2019	9	0,53	2,8	-3	12	0,12	2	-1
Канада	2021	11	0,51	2,3	30	16	0,1	1,7	11
	2020	13	0,39	2,2	-13	17	0,08	1,7	-19
	2019	12	0,45	2,4	-1	18	0,1	1,6	1

Продовження таблиці Б.1

Імпорт									
		Товарів				Комерційних послуг			
	Роки	Місце в рейтингу	Обсяг, млрд. \$	Частка, % ВВП	Щорічний приріст, %	Місце в рейтингу	Обсяг, млрд. \$	Частка, % ВВП	Щорічний приріст, %
США	2021	1	2,94	13	22	1	0,53	9,5	19
	2020	1	2,41	11,5	-1	1	0,44	9М5	-23
	2019	1	2,57	13,4	-2	1	0,56	9,8	5
Німеччина	2021	3	1,42	6,3	21	3	0,38	6,8	23
	2020	3	1,17	6,6	-5	3	0,31	6,7	-17
	2019	3	1,23	6,4	-4	3	0,36	6,3	-1
Франція	2021	6	0,71	3,2	23	5	0,26	4,7	10
	2020	7	0,58	3,3	-11	5	0,23	5	-14
	2019	6	0,65	3,4	-3	6	0,26	4,6	-1
Великобританія	2021	9	0,69	3,1	9	6	0,24	4,3	15
	2020	4	0,64	3,6	-9	6	0,2	4,4	-26
	2019	5	0,69	3,6	3	5	0,28	4,9	8
Японія	2021	4	0,77	3,4	21	9	0,21	3,7	5
	2020	5	0,64	3,6	-12	7	0,18	4	-11
	2019	4	0,72	3,7	-4	8	0,2	3,5	1
Італія	2021	11	0,56	2,5	31	14	0,11	2	21
	2020	10	0,42	2,4	-11	14	0,09	2	-25
	2019	11	0,47	2,5	-6	12	0,12	2,1	-1
Канада	2021	14	0,5	2,2	20	16	0,1	1,9	7
	2020	11	0,41	2,3	-11	15	0,09	2	-25
	2019	13	0,46	2,4	-1	14	0,11	2	0

Имя пользователя:
Міжнародної економіки Черницька Тетяна

ID проверки:
1015347252

Дата проверки:
31.05.2023 16:02:53 EEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
31.05.2023 16:08:58 EEST

ID пользователя:
100005722

Название файла: КБР_Петрівська

Количество страниц: 61 Количество слов: 14343 Количество символов: 109301 Размер файла: 378.49 KB ID файла: 1015015347

8.74%

Совпадения

Наибольшее совпадение: 0.93% с источником из Библиотеки (ID файла: 1011396419)

7.2% Источники из Интернета

200

Страница 63

4.18% Источники из Библиотеки

217

Страница 65

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы

15